

& Diakonie Parochie

Een uitgave
van het LKDB

**Jaargang 28
Nummer 2**

Juni 2015

Diaconie en Caritas doorgelicht. *Praktijkverhalen*

Het eigene van diaconie en caritas
“De geest van het beleidsplan is
ontmoeten, verbinden en inspireren”
En wat doe je dan? Caritas concreet
Ab Harrewijn Prijs 2015

Inhoud

Ter inleiding	1
Het eigene van diaconie en caritas	2
Caritas: geloven op maandag	10
En wat doe je dan? Caritas concreet	12
Portret van een PCI: Oegstgeest	14
“De geest van het beleidsplan is ontmoeten, verbinden en inspireren”	16
Vrede is de toekomst	20
“Uiteindelijk is het heel veel eenzaamheid”	22
GroeneKerkenactie: duurzaamheid uit dankbaarheid	24
Liefdadigheidshofjes	26
Ab Harrewijn Prijs 2015 uitgereikt aan Helma du Pont van Steungezin.nl	28
Armoede en kerkelijke noodfondsen	30
De samenleving verandert, de diaconie verandert mee	32
<i>Genadebrood</i> , boekbespreking	34
<i>Wat als de kerk sluit?</i> , boekbespreking	36
Agenda en weetjes	38
Cordaid Armoede in Nederland; oproep donateurs en abonnees	40
Colofon	
Meditatief: <i>Gebed van Franciscus</i>	

Redactioneel

Het tijdschrift *Diakonie & Parochie* gaat in op ontwikkelingen rond diaconie in parochies, Parochiële Caritas Instellingen en katholieke gemeenschappen. Inhoudelijke reflecties, beleidsmatige vergezichten, oogst van conferenties en werkdagen, concrete voorbeelden, interviews met mensen in de praktijk, recensies van relevante boeken vullen de pagina's. Het aantal pagina's per nummer bedraagt minimaal 40. Zo is *Diakonie & Parochie* een praktisch katholiek diaconaal tijdschrift. Voor redactionele contacten: crijns@ziggo.nl

Ter inleiding

Hub Crijns

De economische crisis vreet verder. De gevolgen van de neergang uiten zich nog elke maand in bedrijven die failliet gaan en mensen die hun baan verliezen. In de EU blijven we worstelen met de schulden. Om het overheidstekort terug te dringen moet er zwaar bezuinigd worden op de collectieve sector. Je zou verwachten dat de private rijke sector ook om een structurele solidariteitsbijdrage wordt gevraagd. Niet dus.

Er zijn signalen dat het diepste punt van de crisis bereikt is en dat we uit het dal aan het klimmen zijn. De beursgrafieken gaan omhoog. De rente stijgt weer. De export groeit. We schrijven dit jaar een plus in de economische groei. De huizenmarkt krabbelt op. In april steeg de werkloosheid niet. Maar niet alle lampen staan op groen. Ook in Nederland zuchten juist de huishoudens onder de gevolgen van de economische neergang en het regime van de sterke bezuinigingen door de overheid. Het *Armoedesignalement 2014* meldt dat meer dan tien procent van de huishoudens in armoede leeft. De *Monitor betalingsachterstanden 2014* komt met het nieuws dat eenderde van die huishoudens een of meer vormen van betalingsachterstanden heeft buiten de hypotheek om. Armoede en schulden nemen juist bij de huishoudens toe. Daar liggen dus uitdagingen voor diaconie en caritas.

De diaconale wereld van de kerken blijkt een belangrijke manier om de missie van kerk in de samenleving vorm te geven. Zo blijkt uit een recent onderzoek dat de Vereniging van Diaconieën van de Protestantse kerk heeft laten uitvoeren. In dit nummer komen de achtergronden van diaconie en caritas ruim aan bod in samenhang met het katholiek sociaal denken. Deze verkenning van Thijs Caspers wordt gevolgd door meerdere artikelen, waarin het concrete handelen van diaconie en caritas verwoord wordt. We maken kennis met de activiteiten van het Verband Katholiek Maatschappelijke Organisaties, zoals verenigd in het Katholiek Netwerk. Duurzaamheid krijgt uitdrukking in de groenekerkenactie. En kerkelijke noodfondsen zijn een niet te missen bijdrage om de nood rond armoede en schulden en de opvang van migranten te verminderen. De vijf genomineerden en de winnaar van de Ab Harrewijn Prijs 2015 geven elk op hun manier een unieke invulling aan opkomen voor mensen in nood. De Werken van Barmhartigheid blijven de kapstok om diaconaal handelen te beschrijven. Ook in dit nummer treft u verhalen, voorbeelden, en achtergronden bij het diaconaal handelen, zoals dat gedaan wordt in parochies en parochiële caritas instellingen. De twee boekbesprekingen wijzen u op interessant leesvoer.

Uit de reacties blijken waarderingen voor *Diakonie & Parochie*. We kunnen nieuwe lezers goed gebruiken, dus werft u mee aan nieuwe abonnees? Voor dit jaar hebben we de prijs voor de jaargang moeten verhogen naar € 22,50 vanwege gestegen (porto)kosten. Voor al uw reacties en meningen kunt u terecht bij eindredacteur Hub Crijns. Adres: crijns@ziggo.nl.

Het LKDB is verhuisd!
Per 1 april 2015 is het adres:
Emmaplein 15
5211 VZ 's-Hertogenbosch
e-mail: administratie@rkdiaconie.nl

Het eigene van diaconie en caritas

Een beschouwing vanuit het katholiek sociaal denken

*Thijs Caspers is gastonderzoeker aan Tilburg University
binnen het project 'Katholieke Inspiratie'*

Het denken over diaconie en caritas is de afgelopen jaren volop in beweging. Zo verschenen er in eigen land een aantal doorwrochte studies die zowel het denken als het doen van diaconie en caritas in een nieuw licht zetten.

Hierbij valt te denken o.a. aan H. Crijns, E. Hogema, e.a., *Diaconie in beweging, handboek diaconiewetenschap*, 2011, H. Meeuws, *Diaconie, van grondslagenonderzoek tot een pleidooi voor een diaconale mystagogie*, 2011 en E. Sengers, *Caritas*, 2012. Dit artikel, dat eerder is verschenen in M.E.M. Remery-Voskuil (red.), *Achterhaald en hernemen*, 2014, wil een bijdrage leveren aan deze voortgaande conversatie. Inzet is de vraag waarin het eigene ligt van diaconie en caritas en wat hierover vanuit het katholiek sociaal denken te zeggen valt.

Begrippen met een diffuus karakter

Wat opvalt bij een eerste verkenning van de begrippen 'diaconie' en 'caritas' is hun diffuse karakter. Beide fungeren niet zelden als verzameltermen en hebben (zeker historisch gezien) een brede betekenis. In het hedendaags spraakgebruik betekenen 'diaconie' en 'caritas' zoiets als de 'zorg en de liefde voor de naaste'. Woorden als 'dienen', 'barmhertigheid' en het 'doen van gerechtigheid', resoneren hierbij constant mee. Het

woordje 'doen' laat daarbij zien dat 'caritas' en 'diaconie' actieve termen zijn: het gaat om ons menslievend handelen, *omwille* van de ander. Hoofd, hart en handen lijken hierbij voordurend met elkaar in verbinding te staan.

Hebben we het nu over caritas of diaconie?

De woorden 'caritas' en 'diaconie' worden met regelmaat door elkaar gebruikt. Maar betekenen ze hetzelfde? Onderstaande beschouwing schetst in vogelvlucht de Bijbelse en historische inbedding van beide teneinde meer zicht te krijgen op hun ontstaansgeschiedenis. Een korte blik op het verleden laat zien dat zowel 'diaconie' als 'caritas' oude papieren hebben. Zo komt in de Bijbel meermaals het Griekse '*diakonia*' of '*diakonein*' naar voren. Dit plaatst ons echter gelijk voor moeilijkheden. Zo laat ondermeer het baanbrekende onderzoek van Collins (2009) zien dat diaconie betekenissen heeft die wezenlijk verschillen van de associaties die we er vandaag de dag mee

hebben. *Diakonos* is in de Griekse vertaling van het oude testament, de zogenoemde Septuagint, de vertaling van woorden als 'vertrouwenspersoon' (in de hofhouding), 'intermediair', 'bemiddelaar' en bijvoorbeeld 'lakei'. In het nieuwe testament wordt diaconie daarnaast veel breder verstaan als 'dienst'. Eén van deze diensten kan

De zieken verzorgen

de dienst aan de armen zijn. Maar ook de catechese, de verkondiging, het apostolaat en bijvoorbeeld het zendingswerk worden in het nieuwe testament geschaard onder diaconie. Het Latijnse *caritas* is de vertaling van het Griekse woord *agapè* in het nieuwe testament. Het slaat hier op de liefde die God zelf is en die Hij heeft voor zijn mensen. Deze liefde straalt in mensen door in hun liefde voor God en voor hun medemens.

De vroege Kerk

In de vroege kerk nam de diaken een prominente plaats in naast de bisschop en de presbyter - waar het woord 'priester' van afkomstig is - in de viering van de eucharistie. Collins meent dat de driedeling in de ambtsstructuur van de kerk van bisschop, priester en diaken geen uitsplitsing is van de verschillende aspecten van de rol van de voorganger, maar dat verschillende plaatselijke aanduidingen van het voorgangerschap tot een geheel zijn samengevoegd. Tegelijkertijd was de dienst aan de armen, een aspect dat later vooral aan het ambt van diaken zou worden toegeschreven, een centraal aspect van het voorgangerschap. Diaconie stond niet in de marge maar in het hart van de kerk en was zo innig verbonden met de liturgie. De groeiende 'inburgering' van het christendom en de daarbij behorende wereldlijke macht en rijkdom zorgde ervoor dat de kerk zich ging concentreren op de cultus en verdreef de liefdadigheid (*caritas*) uit het hart van de kerkstructuur. Het werd in de middeleeuwen een taak van degenen die zich toedeed op een radicale navolging van Christus: de kloosterlingen.

Armenzorg in verschillende gestalten

In de eeuwen die volgden kende de armenzorg verschillende gestalten. Zo mag de inzet van Vincent de Paul (1581-1660) niet onbenoemd

blijven. Hij stichtte verschillende congregaties die zich richtten op de armenzorg in binnen- en in buitenland. Hij hield aan zijn volgelingen voor dat de straat hun "klooster" was en de ziekenkamers hun "kloostercel". Daarmee werd het kloosterleven heel concreet vertaald naar de straat. In de tweede helft van de achttiende eeuw zagen particuliere initiatieven het licht. In deze periode werd de katholieke armenzorg onder meer vormgegeven middels regenten en wijkmeesters en werden verschillende armenhuizen ten behoeve van de weeskinderen aangekocht. Deze ontwikkelingen vormden bijvoorbeeld in Den Haag de opmaat naar wat uiteindelijk het R.K. Wees- en Oudeliedenhuis zou worden in 1920. In de moderne tijd werd 'caritas' prominenter een taak van leken gelovigen. Zo richtte de Fransman Frédéric Ozanam (1813-1853) in 1833 als student de Sint Vincentiusvereniging op die de hulp en steun aan armen tot doel had. Hoewel Ozanam radicale solidariteit met de armen voor ogen stond, kreeg de caritas de bijmaak van neerbuigende bemoeizucht van de gegoede burgerij.

Van caritas naar diaconie en andersom

Bij de opbouw van de Nederlandse verzorgingsstaat wilde men onder leiding van de katholieke minister Marga Klompé (1912-1986) af van het idee dat hulp een gunst was. Mensen in moeilijke omstandigheden kregen recht op hulp door de overheid. De katholieke organisaties die op caritas gericht waren, pasten zich hieraan aan en meenden niet zelden dat zij in hoge mate overbodig waren geworden. Het gebruik van het woord 'diaconie' is in katholieke kring in opkomst sinds het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965), in het bijzonder de tachtiger jaren. De economische crisis en de hierdoor noodzakelijke herbezinning op de verzorgingsstaat bracht aan het licht dat er een nieuwe categorie armen was ontstaan met als gevolg dat er opnieuw werd nagedacht over de vraag hoe betrokkenheid bij en solidariteit met hen en hun strijd tegen armoede vorm

De dorstigen laven

kon krijgen. Daarbij werd het woord 'caritas' vermeden vanwege de connotatie van bevoogding die het had. Vandaag de dag worden 'caritas' en 'diaconie' echter vrij onbemerkt door elkaar gebruikt. Maakt het dan niet uit of we spreken over diaconie of over caritas? Vanuit hun geschiedenis maken beide aanduidingen duidelijk dat de zorg voor anderen in moeilijke omstandigheden een fundamenteel aspect uitmaakt van het christelijk geloof. 'Caritas' stelt dat er mee een centraal aspect van Gods eigen wezen wordt uitgedrukt, 'diaconie' maakt duidelijk dat het een essentiële taak is voor de kerk om de Mensenzoon te volgen '[die] niet gekomen [is] om gediend te worden, maar om te dienen' (Mt 20,28; Mc 10,45). Indachtig de uitspraak "alles wat je voor één van deze minste broeders van Mij hebt gedaan, heb je voor Mij gedaan" (Mt 25,40). Zolang diaconie niet wordt opgevat als een marginale taak van sommigen binnen de kerk en caritas niet wordt gezien als bevoogdende hulp, kunnen beide termen worden gebruikt.

De voortdurende urgentie van mensen in nood

Doorgaans stellen we ons Nederland graag voor als een land waarin we de dingen goed geregeld hebben. Armoede en sociale uitsluiting is in onze beleavingswereld iets marginaals waar velen van ons niet echt een beeld bij hebben. Niet uit onwil of bewuste desinteresse, maar gewoon omdat we het niet op de radar hebben: het is iets in de marge van ons denken en ons doen dat doorgaans onzichtbaar blijft. Het schrikbarende hoge aantal mensen dat tussen wal en schip valt maakt glashelder dat armoede en sociale uitsluiting, alsmede de noodzaak hier op in te springen, uiterst actueel zijn. Onze zorg voor de ander is hiermee geen gezapige of softe exercitie, het is het serieus nemen van een constatering die zich aan ons opdringt: hier en nu, heeft er iemand behoefte aan contact en het verlangen gezien

De gevangenen bezoeken

te worden. Hier en nu dreigt er iemand buiten de boot te vallen die nog een hele toekomst in zich draagt. 'Caritas' en 'diaconie' zijn dus niet iets van het verleden, maar plaatst het met beide benen in het 'nu'.

'Zorg om de naaste' geworteld in wederkerigheid

Iets doen voor de ander, veronderstelt doorgaans een asymmetrische verhouding: een concrete persoon heeft behoefte aan hulp, en die wordt hem of haar gegeven

door iemand die hiertoe in staat is. Zo bezien is er een behoeftige partij en iemand die het vermogen heeft de nood te ledigen. Dat dit de verhoudingen zijn – althans aan de oppervlakte – ligt tamelijk voor de hand. Toch doen we met dit beeld mensen tekort. Om hier scherper zicht op te krijgen kan het katholiek sociaal denken van waarde zijn. Anders dan de eigentijdse opvattingen over autonomie en individualisme ons willen doen laten geloven, stelt het katholiek sociaal denken dat mensen 'van nature' sociale wezens zijn. Dit betekent dat mensen elkaar nodig hebben om te komen tot een goed en gelukkig leven. Zij zijn zo gezien geen individuele eilandjes, maar komen tot bloei in het licht van elkaar. Voor deze bloei zijn de talenten en de vermogens van iedereen van waarde. Goed leven ontstaat dus vanuit onderlinge solidariteit en verbondenheid en vanuit het besef dat ieder mens hier persoonlijk aan bij te dragen heeft.

Luisteren en roepen als basis van houding

Het inzicht dat ieder mens als persoon middels zijn gaven en talenten bijdraagt aan de samenleving, heeft gevolgen voor onze persoonlijke houding waarbinnen diaconie of caritas tot stand komt. Voor deze houding zijn 'luisteren' en 'roepen' van essentieel belang en wel in die volgorde. Om de behoefte van de ander op het spoor te komen is het van buitengewoon belang luisterend met de ander in contact te treden. Wat zijn zijn behoeftes? Wat is de

impliciete vraag of behoefte die schuil gaat achter zijn (levens)verhaal? Contact begint zo niet met goedbedoeld zenden, maar met het uit hebben staan van voelhoorns. Deze 'antenne-functie' is een vereiste voor 'relatie': een verhouding waar wederkerigheid uit spreekt. Op het 'luisteren' volgt het 'roepen'. Met roepen wordt geen eenrichtingsverkeer bedoeld, maar het roepen – beter gezegd het wakker roepen – van de ander. Wat heeft de ander zelf in te brengen? En hoe kunnen we zo roepen dat zijn of haar talenten en vermogens zichtbaar worden?

Zorg om de naaste is een lerende relatie

Wanneer we 'zorg' en onze bekommernis om onze naaste zien als eenrichtingsverkeer lopen we het gevaar de ander te reduceren tot een 'object' dat hulp nodig heeft. Op die manier komt het belangrijke inzicht uit het katholiek sociaal denken dat de ander een uniek 'persoon' is drastisch in de knel. Zien we de ander daarentegen als 'beeld van God', als een persoon die een hele wereld in zich draagt, dan doen wij recht aan de volheid van onze medemens. Met dit laatste duikt ook het 'lerende' element op in de diaconale relatie. Dit geldt zowel voor degene die helpt als degene die geholpen wordt. Het is een lerende relatie waar beide partijen iets inbrengen en iets uithalen wat hun eigen en gezamenlijke verhaal inkleuring geeft. Het zien van de ander als 'beeld van God' laat daarnaast zien dat de wederkerige relatie tussen mensen niet is gestoeld op het bekende 'do ut des' (voor wat hoort wat). Voorwaardelijk-

De vreemdeling opnemen

heid en ingecalculeerd handelen veronderstellen namelijk dat menselijke waardigheid iets onderhandelbaars zou zijn. Daarmee komt de onaantastbaarheid van deze waardigheid op de helling. Veelmeer heeft de mens recht op hulp, juist omdat hij 'beeld van God' is. Het is een onaantastbaar recht van ieder mens en over en weer hebben wij de plicht om dit recht bij elkaar te onderstrepen. Wij zijn zo gezien geroepen om telkens de ander als 'beeld van God' aan het licht te brengen.

Wederzijdse zorg als beweging van 'beneden naar boven'

De diaconale relatie is gestoeld op persoonlijk contact en een persoonlijke bekommernis, *omwille* van de ander. Aansluitend bij het katholiek sociaal denken kun je zeggen dat gezonde menselijke verhoudingen groeien van 'beneden naar boven'. Onze gezamenlijke zoektocht naar een goed en gelukkig leven groeit zo gezien van klein naar groot. Het Bijbelse beeld van het mosterdzaadje illustreert dit op mooie wijze. In een van de parabels uit het nieuwe testament vergelijkt Jezus het koninkrijk van God met een mosterdzaadje. Hij noemt het "het kleinste van alle zaden, maar als het is opgeschoten, is het groter dan de struiken en wordt het een boom zodat de vogels van de hemel in zijn takken komen nestelen" (Mt 13,32). Het inzicht dat het goede klein begint, reikt ons een specifieke manier van kijken aan. Een wijze van kijken die ruimte geeft aan wat kwetsbaar is en behoefte heeft aan zorg om tot bloei te komen.

Het kleine en het grote horen bij elkaar

Bij uitstek reikt het subsidiariteitsbeginsel uit het katholiek sociaal denken een benaderingswijze aan die het kleine en het grote in een zinvol perspectief plaatsen. Het beginsel van subsidiariteit stelt dat verantwoordelijkheid altijd zo laag mogelijk dient te liggen. Dat wil zeggen: dat wat personen op eigen kracht kunnen moet hen niet uit handen worden genomen. Op deze manier komen talenten van mensen het best tot hun recht. Bij wat

personen evenwel niet zelf kunnen dienen ze te worden ondersteund. Dat kan heel concreet binnen het gezin zijn, de straat of de buurt, of bijvoorbeeld het gemeentelijk niveau. Het net van onderlinge relaties en betrokkenheid weven we zo in gezamenlijkheid van beneden naar boven.

Subsidiariteit is te zien als een organisch begrip. Het onderstreept dat alle niveaus waarop wij werken aan een goed leven met elkaar verbonden zijn. Het lagere is hierbij niet dienstbaar aan het hogere, maar eerder omgekeerd: het hogere (bijvoorbeeld een organisatie) ondersteunt waarin het lagere (bijvoorbeeld een persoon) op dat moment niet zelf in kan voorzien. De fundering waar een gelukkig leven op rust groeit zo van beneden naar boven en omvat *iedereen*. Deze omvattende notie vindt zijn grondslag in het beginsel van *bonum commune* dat onderstreept dat een samenleving waarin mensen verloren lopen een incomplete en gebrekkige samenleving is.

De naakten kleden

De sociale kwestie

Het inzicht dat onze betrokkenheid groeit van beneden naar boven sluit aan bij de ontstaansgeschiedenis van het katholiek sociaal denken. Anders dan soms wordt gesteld, is het katholiek sociaal denken niet geboren uit een pauselijk document (de encycliek *Rerum novarum* paus Leo XIII uit 1891), maar uit de concrete nood van mensen waartegen anderen in verweer kwamen.

Om dit inzichtelijk te maken is het van belang kort stil te staan bij de kwestie die ten grond-

slag ligt aan het katholiek sociaal denken: de 'sociale kwestie', ook wel het 'arbeidersvraagstuk' genoemd. Europa was in de achttiende en negentiende eeuw in een stroomversnelling geraakt. Grote ontwikkelingen vonden plaats op velerlei gebied. Zo hadden politieke, religieuze, filosofische ontwikkelingen een sterke invloed op hoe de mens ging aankijken tegen zichzelf en de wereld om hem heen. Daarnaast zorgden de technische ontwikkelingen voor drastische veranderingen op economisch vlak. Zo werd de handnijverheid teruggedrongen door de opkomst van fabrieken die zich vestigden in de buurt van de steden. De hoge productiesnelheid van de fabrieken zetten geleidelijk de ambachtsman (en -vrouw) buiten spel. Deze voelden zich in veel gevallen genoodzaakt hun vertrouwde gemeenschap los te laten en van het platteland naar de stad te trekken in de hoop op werk. Concreet betekende dit dat arbeiders vaak onder de rook van fabrieken moeizaam een bestaan probeerden vorm te geven. Niet zelden waren de leef- en werkomstandigheden bar en boos.

Alphons Ariëns als eerste arbeidspastor

In Nederland was het Alphons Ariëns (1860-1928) die zich verzette tegen deze inhumane situatie en zich hard maakte voor de arbeiders in de Twentse textielindustrie. Hij had haarfijn door dat de kloof tussen de rijken (de patroons of werkgevers) en de armen (de massa's arbeiders), was ontstaan door een eenzijdige ophoping van kapitaal bij de eerst genoemde groep. Om de rechten van de arbeiders veilig te stellen probeerde hij hun krachten te bundelen in vakbonden zodat ze gezamenlijk stelling konden nemen en een eensgezind blok konden vormen tegenover de patroons. Dit resulteerde uiteindelijk in 1889 tot de eerste volwaardige katholieke vakbond. In 1891 ontstond er een vakbond voor heel Twente onder de noemer 'RK Twentse Fabrieksarbeidersbond'. Hiermee resulteerden de nodige initiatieven die al waren genomen vanaf 1870 in een concrete en tastbare organisatievorm die arbeiders in staat stelde zelf op te komen voor rechten.

Katholiek sociaal denken

Het verschijnen van de pauselijke sociale encycliek *Rerum novarum* is zo gezien dus geen

startschot voor katholieke voorlieden om zich in te zetten voor hun medemens, maar eerder een reactie op de sociale activiteit van bewogen mensen (zoals Ariëns) in de samenleving zelf. Want niet alleen in Nederland, ook op andere plekken in Europa werd in de tweede helft van de negentiende eeuw de urgentie gevoeld om antwoorden te vinden op de negatieve uitwassen van de industriële revolutie. Met *Rerum novarum* toonde paus Leo XIII zich dus bewust van de bewegingen die gaande waren in de Europese samenlevingen. Zijn encycliek is te zien als een stellingname in de 'sociale kwestie' en een poging de toenmalige problemen te lezen in het licht van het christelijk geloof. En precies met het koppelen van het geloof aan de eigentijdse vraagstukken deed Leo XIII iets nieuws, want niet eerder had een paus dat zo klip en klaar gedaan.

Diaconie: in alles naar de ander toe gekeerd

Zorg en bekommernis om de ander is altijd naar buiten toegekeerd. Dit is terug te zien in het begrip 'diaconie' op verschillende niveaus: in onze persoonlijke houding, vanuit het besef dat diaconie 'eredienst' is, en in de innige verbondenheid van God met onze wereld. De zojuist beschreven inzet van Ariëns voor de uitgebuite arbeiders in de textielindustrie in Twente, laat zien dat engagement zich allereerst vertaalt in een *persoonlijke houding* van diepe betrokkenheid op onze medemens. Deze houding maakt ons ontvankelijk voor de ander en zorgt ervoor dat wij ons laten aanraken door zijn kwetsbaarheid. Het belangrijke inzicht uit het katholiek sociaal denken aangaande de mens als relationeel wezen die voor een gelukkig leven altijd is aangewezen

De hongerigen voeden

op anderen, klinkt hier heel tastbaar door op persoonlijk niveau. Het is het persoonlijk verzet tegen situaties van onrecht die onze houding kleurt. Afkeuring gegrond in een duidelijk 'nee', waar een 'ja' op volgt dat recht wil doen aan de ander als 'beeld van God'. Het is hierbij belangrijk op te merken dat deze betrokken houding op de ander een plaats heeft in *alle* menselijke relaties. Zij is in geen geval een exclusief katholiek gebeuren. Integendeel, onze zoektocht naar een goed en gelukkig leven is altijd inclusief en heeft de neiging de ander te omvatten in plaats van uit te sluiten.

Diaconie als eredienst

De naar buiten gerichte houding van de diaconie komen we op een ander niveau tegen in het boek *Diaconie* van Henk Meeuws (2011). Meeuws omschrijft diaconie mede als 'eredienst'. Hij verbindt deze term met het optreden van Jezus zoals is opgeschreven in het nieuwe testament. Meeuws zegt: "In héél Jezus' leven openbaart zich Gods heil; in al zijn woorden en daden volgde hij de wil van zijn Vader ... en zo was zijn hele leven tot in de dood aan het kruis één en al waarachtige en betrouwbare 'eredienst'." Met deze opvatting doet Meeuws recht aan een brede opvatting over diaconie. Als heel Jezus optreden te zien is als 'eredienst' en als de kerk dit een plaats wil geven in zijn spreken en doen (de orthodoxie én orthopraxis), dan zijn bijvoorbeeld diaconie en eucharistie niet los van elkaar verkrijgbaar. Diaconie hoort zo beschouwd tot het hart van de kerk, maar staat tegelijkertijd middenin de wereld.

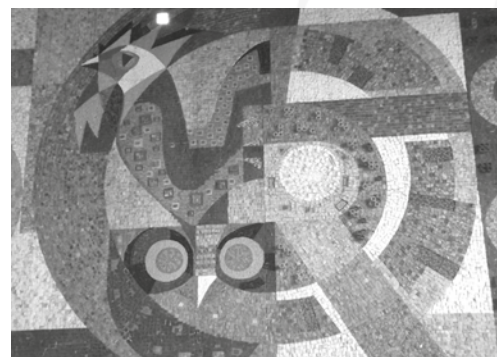
Geloofsleerling zijn in de wereld

Tot slot komen we deze naar buiten gekeerde houding tegen in *Gaudium et spes* (1965). Dit document, opgesteld tijdens het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965), is uitermate belangrijk voor het katholiek sociaal denken en voor een dieper verstaan van diaconie. Wederom hebben we hier een theologisch inzicht

nodig om te zien dat de diaconie alles te maken heeft met de wereld van nu. In *Gaudium et spes* stelde - en dat was écht nieuw - de kerk zich niet op als bewaarder en hoeder van de waarheid, maar als 'geloofsleerling'. Vanuit het geloof dat God mens is geworden en daarmee de gehele werkelijkheid heeft aangenomen, is het de taak van de kerk aandachtig te luisteren en te kijken naar waar het heilige oplicht in onze wereld. Zo bezien is de kerk geen onneembaar kasteel dat een kostbare geloofsschat afschermt van een barbaarse wereld, maar een antenne die aandachtig gericht is op de vragen en noden van mensen. Meeuws zegt met Borgman in dit opzicht dan ook dat "diaconie niet (primair) een antwoord [is] op een bijbelse opdracht in het verleden. [Maar] ... is op te vatten als antwoord op de presentie van God bij de wereld". (zie T. Hoekstra (red.), *Metamorfosen van religie en het diaconaat*, 's-Hertogenbosch 2008, pag. 125.)

Zo beschouwd brengt diaconie geen scheiding en grenzen tussen mensen aan maar werkt zij ruimtegevend. Een dergelijke benadering die insluit en niet uitsluit doet ook recht aan de oorspronkelijke betekenis van het woord katholiek. Het Griekse '*katholos*' betekent namelijk 'algemeen' en 'omvattend' en laat zien dat het bij uitstek een inclusief begrip is.

De haan is overzicht en waakzaamheid

De weduwe en wees beschermen of doden begraven

Tussen organisatie en persoonlijke betrokkenheid

Maar waar kunnen we de diaconie concreet lokaliseren als we het voorgaande in zijn totaliteit in beschouwing nemen? De op het eerste oog duidelijkst aanwijsbare plaatsen voor diaconale activiteit in de Nederlandse katholieke context zijn het maatschappelijk activeringswerk (MA-werk) en de aandacht voor diaconie binnen de verschillende bisdommen, parochies en PCI's op velerlei niveau. Op praktische wijze resulteert hun inzet in de ondersteuning van voedsel-

banken, inloophuizen en bijvoorbeeld maatjesprojecten.

De brede benadering van diaconie die dit artikel voorstaat laat echter vooral ook zien dat de eigenheid van de diaconie juist ook zit in haar naar buiten gerichte houding. De wereld dus als 'vindplaats' waarin wij onze wederzijdse kwetsbaarheid herkennen en inspelen op elkaars noden. Daarom zou je uiteindelijk kunnen zeggen dat diaconie doorklinkt in het handelen van iedere persoon die de nood van zijn medemens ziet en hier tegen in het verweer komt. Dit maakt dat diaconie dan ook geen exclusief katholieke of christelijke aangelegenheid is. Eerder duikt diaconie op daar waar wij niet onbewogen blijven door het lot van onze medemens en recht wordt gedaan aan Jezus' uitspraak: 'alles wat je voor één van deze minste broeders van Mij hebt gedaan, heb je voor Mij gedaan' (Mt 25,40). Zo bezien klinkt diaconie zowel expliciet als impliciet door in onze wereld.

Persoonlijk gedragen

Diaconale betrokkenheid komt zo bezien tot stand vanuit de persoonlijke gedrevenheid dat recht moet geschieden en dat de ander gezien moet worden, *omwille* van wie hij of zij is. De persoonlijke bezieling en belichaming vormt zo de motor van waaruit eigentijdse diaconale organisatie (zoals de vluchtkerk) groeit. Anders dan in het verleden worden vloeibare

initiatieven belangrijker en gangbaarder. Deze staan niet helemaal los van bestaande structuren, eerder maken ze er pragmatisch gebruik van om hun boodschap ten gehore te brengen. Dat maakt de diaconie enerzijds moeilijker te lokaliseren. Anderzijds helpt het katholiek sociaal denken ons om goed te leren kijken en om de diaconie in de wereld van vandaag telkens weer op het spoor te komen.

Conclusie

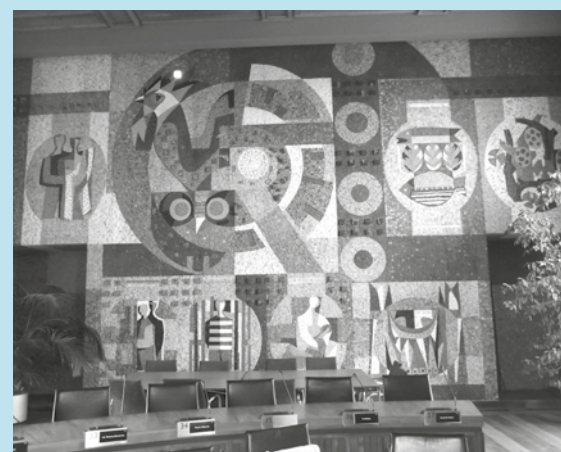
Het katholiek sociaal denken onderstreept op verschillende wijzen dat diaconie bij uitstek haar plaats heeft in de wereld. Dit inzicht is uiterst belangrijk voor het eigene van de diaconie. Zo zagen we dat diaconie heel praktisch begint met het zien van de nood van de ander en de stap hiertegen in het verweer te komen. Het katholiek sociaal denken laat daarnaast zien dat deze onderlinge gevoeligheid en bekommernis van 'beneden naar boven' groeit. Het is de subsidiaire ordening die mensen het best tot hun recht laat komen en bevoogding (hospitalisering, negatieve afhankelijkheid) voorkomt.

De bijzondere nadruk vanuit het katholiek sociaal denken op de mens als 'persoon' met eigen talenten en vermogens onderstreept daarnaast het wederkerige karakter van de diaconale relatie. De mens als 'beeld van God' mag nooit gereduceerd worden tot een sprakeloos ding, een nummer, of een object. De diaconale relatie is hierdoor nooit eenrich-

tingsverkeer. Eerder luistert de gever naar de vraag van de ontvanger en roept vervolgens zijn of haar talenten wakker. Al naar gelang de omstandigheden zo goed en zo kwaad als dit gaat.

De theologische invulling die diaconie in dit artikel heeft gekregen laat zien dat de diaconie zowel in het hart van de kerk staat en daarmee ook middenin de wereld. Het voor het katholiek sociaal denken zo belangrijke conciliedocument *Gaudium et spes*, onderstreept dat de kerk een 'geloofsleerling' is en luisterend in de wereld staat, op zoek naar 'sporen van de levende God'. Het is deze houding die ook een voorwaarde is voor de diaconie. Want pas als wij luisteren staan wij dichtbij de angst, het verdriet, maar ook de vreugde van de ander en geven we de woorden van Franciscus daadwerkelijk gestalte door een 'kerk van de straat' te zijn.

Het bovenstaande is een bewerking van het artikel dat eerder is verschenen in: M.E.M. Remery-Voskuil (red.), *Achterhaald en hernemen. 250 jaar Rooms Katholiek Wees- en oudeliedenhuys in Den Haag van 1764 tot 2014*, RKWO, Den Haag 2014, ISBN/EAN: 978-90-78595-09-0, 274 pag.. Bestellen kan per e-mail naar rkwo@xs4all.nl. Prijs € 25,- plus € 5,80 verzendkosten. Overname is met toestemming van auteur en uitgever.

De Werken van Barmhartigheid is een wandvullend Mozaïek (marmer, natuursteen, glasmozaïek) in de Raadzaal van het gemeentehuis Hengelo, in 1962-1963 gemaakt door Jan Goeting en Catharina Goeting-Stultiens, Den Haag. Het mozaïek drukt het wezen van het goede gezag uit. Centraal motief is het medaillon; met een zon als krachtbron, de haan als symbool van waakzaamheid en de uil als symbool van wijsheid. Daaromheen, binnen kruikvormige motieven, de zeven werken van barmhartigheid. De foto's zijn gemaakt door Hub Crijns.

Caritas: geloven op maandag

Erik Sengers is medewerker Dienst Caritas Bisdom Haarlem-Amsterdam

Wat is caritas? Omzien naar elkaar, zorg voor je naaste, oog hebben voor de noden dichtbij en veraf. Het zijn allemaal woorden die uitdrukken hoe wij als geloofsgemeenschap, als Kerk, met elkaar omgaan. Met extra aandacht en zorgzaamheid voor mensen die het moeilijk hebben. Om die zorg voor elkaar uit te drukken gebruiken we in de Kerk twee woorden: caritas en diaconie.

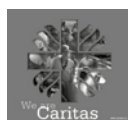
Caritas & Diaconie

Caritas is het Latijnse woord voor naastenliefde. Het komt uit onze katholieke traditie. Alle mensen worden geboren met het vermogen om lief te hebben. Vanuit die naastenliefde doen wij daden van liefde en barmhartigheid. Het eigene van caritas is dat het voortkomt uit ons hart. Het hart dat geraakt is door de noden van de ander. Dat hart kan geraakt worden omdat het zelf bemind wordt door God die ons het eerst heeft liefgehad. Je kunt het ook zo zeggen: de liefde van God, van Jezus, die wij in ons leven ervaren kunnen we delen met anderen. Het woord caritas verwijst tegelijkertijd naar dat brede werkveld van de katholieke kerkelijke hulpverlening. Diaconie is een Grieks woord voor dienst en bemiddeling uit de protestante traditie. Diaconie is een vertrouwd woord voor veel katholieken vooral in oecumenisch verband. Dienst aan mensen, door christenen gedaan uit liefde voor God. Beide woorden geven aan waar het om gaat: de zorg voor de ander uit liefde voor God en mensen.

Definitie en logo

In het Algemeen Reglement voor het Bestuur van een (Inter)parochiële Caritasinstelling wordt caritas omschreven als "het vanuit christelijke overtuiging gestalte geven aan de opdracht van de Kerk om dienstbaar te zijn aan de samenleving door aandacht te wijden

aan de concrete noden en behoeften van personen en groepen van personen en daardoor bij te dragen aan het bevorderen van de sociale rechtvaardigheid". Het gaat bij caritas dus om individuele zorg en aandacht, maar die staat niet los van de aandacht voor sociale recht-

vaardigheid. Net zo min als de strijd voor rechtvaardigheid en gerechtigheid los staat van de aandacht voor de individuele mens.

Het logo van de Caritas, het rode vlammenkruis, wordt bijna overal in de wereld gebruikt als er vanuit de katholieke geloofsgemeenschap hulp wordt gegeven. Zo wordt duidelijk dat het gaat om hulpverlening met hart en ziel, om begeesterde, vurige daden van liefde in het teken van het kruis. Het vlammenkruis staat zowel voor lokale hulp zoals maatschappelijk werk, zorg aan zieken en ouderen, als voor internationale noodhulp bij natuurrampen.

Werken van Barmhartigheid, zeven of meer?

De zorg voor de ander begint met aandacht, met zien. Daar is een open hart voor nodig. Een hart dat geraakt kan worden. En daar is beweging voor nodig. In actie komen. De Bijbelse traditie wijst hier de weg. Jezus, heeft ons een richting aangegeven hoe we met menselijk lijden om kunnen gaan. Het evangelie uit Mattheus 25, 34-36 is daarvan een goed voorbeeld. Vooral wanneer het er om gaat hoe je iets kunt betekenen voor je medemens en voor de samenleving. Zo kunnen de werken van

De Barmhartige Samaritaan
door Han Wezelaar

[Foto: Beelden expositie
Auxiliatrix 2007 Venlo]

barmhartigheid ons een weg wijzen wanneer wij bij ons zelf te rade gaan wat we als gelovige of als parochie kunnen betekenen voor anderen. Zes werken van barmhartigheid komen uit het evangelie volgens Mattheus. Hoe vertalen wij dat naar vandaag? Het zevende, het begraven van de doden, is er in de vroege middeleeuwen aan toegevoegd. Vandaag de dag zou het vredeswerk en de milieuzorg er als achtste en negende werk aan toegevoegd kunnen worden.

Want ik heb honger...

Want ik heb dorst...

Want ik ben een vreemdeling...

Want ik ben naakt...

Want ik ben ziek...

Want ik zit gevangen...

Want ik sterf...

Want ik maak vrede...

Want ik zorg voor het milieu...

Zorg voor Elkaar

Meestal denken we daar allemaal niet over na, want voor de ander zorgen, dat doe je gewoon. Omdat je het van thuis hebt meegemaakt, omdat je wat voor een ander over moet hebben, omdat het mooi werk is, omdat je hoopt dat anderen ook voor jou zorgen als je in de knel komt, enzovoort. En toch is het goed om als caritasbestuurder regelmatig stil te staan bij de vraag: wat heb ik nodig, wat heeft onze parochie nodig om nu én in de toekomst aandacht, menskracht en geld vrij te houden voor de kerkelijke zorg voor de zwakkeren. Ook de spiritualiteit heeft aandacht nodig in het bestuur, al is het maar om dóór te kunnen gaan op de weg van genade, barmhartigheid en gerechtigheid die het Evangelie ons wijst.

Gods Woord wordt gedaan

De blijvende aandacht voor caritas is van het grootste belang. Gods Woord dat wij horen in de liturgie, wordt in de beoefening van de Caritas 'vlees en bloed' En dat gebeurt! Door groepen binnen en buiten de parochies. Door PCI's, door diaconale werk- en bezoegroepen en door allerlei organisaties en initiatieven, zoals voedselbanken, inloophuizen, hospices en vele andere. Ieder doet, op zijn eigen wijze, fantastisch werk en geeft de kerk en de samenleving een menselijk gezicht. Dat is nog eens goed nieuws!

Dienst Caritas, 'Informatiebrochure voor Parochiële Caritas Instellingen in het bisdom Haarlem-Amsterdam', februari 2015. Download: <http://www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl/?p=news&id=1919> www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl/?p=dep&ids=diaconie

En wat doe je dan? Caritas concreet

Ernst Meijknecht is medewerker Dienst Caritas Bisdom Haarlem-Amsterdam

De meeste PCI's doen wat er op hun weg komt. Soms is het goed om een stapje terug te doen en je te bezinnen op wat je doet, hoe je het doet, wat je zou willen bereiken en wat je daarin zou willen veranderen. De drieslag: Zien, Oordelen, Handelen kan je daarbij helpen.

Wartoe zijn wij op aarde...?

Het begint met kijken. Niet alleen naar wat er is, maar nog meer hoe wij ernaar kijken. Het ontwikkelen van een visie is dus goed om je heen kijken, informatie verzamelen op allerlei mogelijke manieren, gesprekken voeren met deskundigen en de informatie op een rijtje krijgen. Net zo belangrijk is om niets te doen. Stil worden en kijken naar wat er in jezelf gebeurt als je iets ziet. Wat doet dat met je? Wat voor gevoelens roept dat op? Wat zegt dat over jouw manier van kijken? En wat zie je dan? Is de 'vreemde' dan nog steeds een bedreiging óf wellicht een mens in nood? Gaat armoede dan alleen maar over gebrek aan geld? Of is er ook een armoede in affectie of aandacht of

bescheidenheid? Hoe ver staat die ander eigenlijk van mij vandaan? Of kijk je vooral naar jezelf? Nu is een visie meer dan alleen maar gedachten. Een visie gaat werken, leven, als je het deelt, onder woorden brengt, opschrijft, buiten jezelf legt zo dat je er ook kritisch over kunt nadenken en kunt communiceren met anderen.

Wat ga je doen?

De meeste vragen gaan over handelen en wat je gaat doen. Dat is vaak niet eenvoudig. Het caritaswerk stelt PCI bestuurders regelmatig voor knelpunten en dilemma's. Bijvoorbeeld.

- De vraag achter de vraag. Wat te doen met een hulpaanvraag die simpel lijkt maar waarbij de achterliggende problematiek omvangrijk blijkt?
- Geven of lenen? Ieder mens en iedere situatie is anders. Vaak is een gift het beste, soms een lening.
- Noden op het spoor komen. Vooral in dorpen blijft de armoede vaak verborgen achter de voordeur. PCI bestuurders willen en kunnen

- helpen maar hebben geen contact met mensen die hulp goed kunnen gebruiken.
- Het caritas bewustzijn in de parochie bevorderen. Hoe doe je dat in een situatie waarin men als PCI tot nu toe vooral of uitsluitend het geld heeft beheerd?
- Verantwoording geven. Hoe verantwoorden we bij de gevers dat, in een sterk veranderende kerk en samenleving, het budget van de PCI ook aangewend kan worden voor (gezamenlijke) projecten buiten de eigen parochie?

Werken met vallen en opstaan

Knelpunten en dilemma's horen echter bij het beoefenen van de Caritas. Het werk gebeurt met vallen en opstaan, er worden fouten gemaakt en vooruitgang geboekt. Een blauwdruk voor daden van naastenliefde is ons niet gegeven. Enkele uitgangspunten kunnen helpen. Doe wat bij je past; maak gebruik van wat er is; doe niet alles zelf en betrek anderen erbij. Met andere woorden: organiseer verbondenheid, maak een stappenplan voor jezelf en het bestuur, en gebruik dat als leidraad. Organiseer jezelf als PCI bestuur. Neem tijd voor bezinning en om te bespreken wie je wilt zijn en op wat voor manier, en wat het betekent om bestuur te zijn. Betrek anderen erbij. Creëer cirkels van verbondenheid. Op de eerste plaats in je eigen parochie. Met de pastoor, met werkgroepen in je parochie, met je eigen parochianen. En maak die cirkels vervolgens groter. Met andere geloofsgemeenschappen, met mensen van goede wil. Zo kom je ook op het spoor van ieders deskundigheid. Hoe meer je deelt, hoe meer je naar buiten treedt, hoe duidelijker het zal worden wat je te doen staat en waar je echt nodig bent.

Plannen maken

En dan wordt het tijd voor een plan. Een goed plan is een concreet plan. Wat wil je? Wanneer wil je dat bereikt hebben? En wie of wat heb je daarvoor nodig? Begin met kijken. Wat gebeurt er concreet aan caritas in de parochie? Wat gebeurt er om je heen in je stad of dorp of wijk? Waar zijn parochianen allemaal al in actief? Waar zijn noden waar wij door geraakt worden, die op onze weg komen?

Vervolgens trek je conclusies. Wat moet er gebeuren aan caritas, in de parochie én vanuit de parochie? Hoe gaat de parochie dat handen en voeten geven? Wat heeft de parochie daarvoor nodig? En wat kan de PCI daarin betekenen voor de parochie? Ga dan aan het werk, in de parochie, mét de parochie en vanuit de parochie. Soms is het handig om een aparte werkgroep voor een specifieke taak op te richten. Soms is het ook handig om een aparte commissie in het leven te roepen. Bijvoorbeeld een Beheercommissie die verantwoordelijk is voor het goed beheren van geld en goederen. Tenslotte evalueert een bestuur. Is het doel gehaald? Is de caritas in en vanuit de parochie herkenbaar aanwezig? Zijn mensen werkelijk geholpen? Zitten wij op de goede weg of moeten wij iets anders gaan doen?

Presenteer je als PCI

Maak je zichtbaar, zeker voor je eigen parochie. Bijvoorbeeld tijdens een Diaconale Zondag. En er zijn meer zondagen waarin de caritas een plek kan krijgen. Dat hoeft niet iedere keer met veel aandacht. Een hulpvraag kan aan het eind van de viering gedeeld worden met parochianen. De resultaten zijn altijd verrassend. Maak je ook zichtbaar in je eigen omgeving. Bezoek organisaties en bijeenkomsten. Nodig mensen uit op je vergadering. Betrek mensen bij de uitvoering van de caritas. Er zijn meer mensen bereid om iets te doen dan jezelf vaak voor mogelijk houdt.

De worsten van de pater

Een Diaconaal Centrum in een middelgrote stad organiseerde gratis maaltijden voor mensen zonder een huis of een thuis. Die maaltijd was gratis en dus sober, dat wil zeggen er was geen vlees. Een pater hoorde dat en besloot een collecte te organiseren, niet voor geld maar voor worsten. Op een zondag kondigde hij dat aan en legde uit voor wie het was bestemd. De week daarna was er de collecte. Vijf grote manden vol met worsten werden er verzameld. De volle manden werden in dank aanvaard. Nog lang werd er van genoten. Zo eenvoudig kan caritas zijn!

Ernst Meijknecht geeft voorbeelden van caritas in de praktijk

[Foto: Anita Witte]

Portret van een PCI: Oegstgeest

Jan Maasen is medewerker Dienen en missiesecretaris van het Bisdom Rotterdam

PCI's zijn er in soorten en maten. Oud en jong. Rijk en arm. Afwachter of proactief. Vooral financieel ondersteunend of ook zelf diaconale initiatieven nemend. Werkzaam in een kleine parochie met weinig maatschappelijke problemen of als gefuseerde PCI in een groot gebied met veel maatschappelijke problemen.

In dit verhaal de PCI van de parochiekern H. Willibrord in Oegstgeest. Een modale PCI, die er niet uitspringt op de genoemde punten. Wel op een ander punt: ze maakt jaarlijks een inhoudelijk jaarverslag. Ik ken weinig PCI besturen die op deze manier rekenschap geven van hun activiteiten.

Jaarverslag

"Je moet je geen grote voorstellingen maken van dat jaarverslag", waarschuwde voorzitter Rob van de Loo mij bij voorbaat. "Het zijn slechts twee velletjes A4. Maar we vonden dat we naast de jaarcijfers ook inhoudelijk inzicht moesten geven in onze activiteiten. De Diocesane Caritas Instelling doet dat al enkele jaren voorbeeldig. Dat zouden wij ook moeten doen, zeiden we tegen elkaar." En dus ligt er nu een jaarverslag, waarin achtereenvolgens aan bod komen: de samenstelling van het bestuur, inclusief benoemingstermijnen en functies; het aantal bestuursvergaderingen en de besproken onderwerpen; de bijeenkomsten van derden, die door een of meerdere bestuursleden bezocht zijn; en de financiën. Bij dat laatste onderwerp wordt inzicht gegeven in de inkomsten en uitgaven, zowel voor individuele aanvragen als voor collectieve vormen van armoedebestrijding.

Hulpvragen

Oegstgeest is een gemeente met ruim 23.000 inwoners. In 2013 leefde ruim 5 % in armoede

(d.w.z. in een huishouden met ten minste een jaar een inkomen onder de lage-inkomens armoedegrens.) Dat is bijna de helft van buurgemeente Leiden (9,5 %) en het Zuid-Hollandse gemiddelde (9,4 %). In 2013 waren er ook 230 WWB-uitkeringen en 43 mensen in de schuldhulpverlening. Oegstgeest heeft geen eigen voedselbank. Dertig huishoudens uit Oegstgeest maken gebruik van de voedselbank Leiden. "In het verleden hebben we geprobeerd om rond Kerstmis iets extra's te doen voor deze Oegstgeestse klanten, maar dat is niet gelukt", aldus Van de Loo. "De Leidse voedselbank wilde geen onderscheid maken in de pakketten." Het aantal individuele hulpvragen bij de PCI is in de afgelopen vier jaar teruggelopen. Dat aantal is sterk afhankelijk van de kennis en de contacten van de pastor. Sinds 2012 is de Willibrord geen zelfstandige parochie meer, maar maakt ze deel uit van de fusieparochie H. Augustinus. Vroeger kwamen via diaken Van Aarle nog wel eens hulpvragen binnen, maar sinds die eind 2013 een benoeming kreeg in een andere parochie, is dat kanaal opgedroogd. Het duurt een tijd, voordat nieuwe pastores weer een eigen netwerk hebben opgebouwd, zeker als ze niet in het dorp wonen. De PCI heeft geprobeerd alternatieve kanalen aan te leggen door meer aan publiciteit te doen. Van de Loo: "een oproep via het oecumenische kerkblad *Oké* heeft evenwel geen enkele reactie opgeleverd. Hetzelfde geldt voor de folders die we hebben verspreid en de vermelding op de website". Wel heeft de PCI in 2014 geldbedragen geschonken aan twee alleenstaande personen via SchuldHulpMaatje.

Hulpfonds Oegstgeest

De situatie is minder dramatisch dan zij op het eerste gezicht lijkt. De PCI van Oegstgeest heeft nog een tweede kanaal voor individuele hulpvragen. Sinds vele jaren participeert zij in

Werken van barmhartigheid toen en nu
in de expositie 'Ik geef om jou'

[Foto: Hub Crijns]

het Hulpfonds Oegstgeest. Naast de parochie doen daarin mee de Nederlands Gereformeerde Kerk, de Verenigde Protestantse Gemeente van Oegstgeest (PKN), de vereniging Humanitas en de gemeente. Penningmeester Loek van Winsen vertegenwoordigt de PCI in het Hulpfonds. Dat ontving in 2014 tien aanvragen van individuen. Zeven aanvragen werden gehonoreerd, twee werden doorverwezen naar een andere voorziening en één aanvraag werd aangehouden.

Collectieve hulp

In 2014 heeft de PCI financiële ondersteuning verleend aan vier maatschappelijke instellingen. Zo neemt de PCI actief deel in het project SchuldHulpMaatje, zowel in geld als in tijd. Bestuurslid Loek van Winsen is zelf maatje en coördinator voor Oegstgeest. Het diaconaal centrum de Bakkerij in Leiden ontving vorig jaar een extra donatie. Daarnaast droeg de PCI de verplichte bijdrage van één procent van het vermogen af aan de Diocesane Caritasinstelling. Daaruit worden onder meer diaconale projecten in Zuid-Holland gesubsidiëerd.

Inkomsten

De meeste inkomsten komen uit de opbrengst van het vermogen van ongeveer 300.000 euro. Daarnaast ontvangt deze PCI enkele bijdragen van individuele parochianen en een jaarlijkse gift van 1.000 euro van de parochiekern. De Beheercommissie van de H. Willibrord heeft evenwel laten weten, dat deze bijdrage vanaf 2015 komt te vervallen. Reden: de andere parochiekernen in de Augustinusparochie ondersteunen hun eigen PCI ook niet.

Project Zorgmaatje

De kerken in Oegstgeest werken al jarenlang oecumenisch samen. Het Hulpfonds en het

Kerkblad *Oké* zijn daarvan uitingen. De jongste loot is het pilotproject Zorgmaatjes Oegstgeest, aansluitend bij het project 'Zorgzame kerk' van de PKN. Bestuurslid Petra Overes doet vanuit de PCI mee.

Met Zorgmaatjes Oegstgeest wil men verkennen welke bijdragen kerken kunnen leveren onder de nieuwe Wmo. Het project is opgezet vanuit de kerken, maar is bedoeld voor iedereen. Dat geldt voor zowel zorgmaatjes als klanten. In de eerste fase is contact gelegd met allerlei instellingen: waar liggen hiaten? Op grond van deze verkenning heeft men besloten zich allereerst te richten op mensen met een klein netwerk, die nog zelfstandig wonen. Ouderen in een zorgcentrum zijn uitgesloten. Via de professionele instellingen gaat men zorgvragers werven. Mensen kunnen zichzelf aanmelden of worden aangemeld door familie, burens, kennissen of zorgverleners. Het project beschikt over een eigen coördinator en een webadres. Insteek van een zorgmaatje is, dat je er bent voor een ander. Dat kan zich op verschillende manieren uiten: op bezoek gaan, meegaan naar het ziekenhuis of spelletjes doen. Via de inzet van het zorgmaatje wil men iemand helpen om contacten met anderen te leggen en zo het eigen netwerk te verbreden. Zorgmaatje gaat verder dan het Zonnebloemwerk. Zonnebloem vrijwilligers kunnen wel signaleren. Datzelfde geldt voor het bezoekwerk van de parochiekern Oegstgeest. Deze vrijwilligers bezoeken de tachtig- en negentigjarigen. Zo'n bezoek kan ook de vraag oproepen, of een zorgmaatje iets is voor de bezochte oudere. In de afgelopen maanden hebben tien mensen een training als zorgmaatje gevolgd. Nu worden de eerste koppelingen gemaakt. De PCI zorgt voor publiciteit en werving onder parochianen. Dat is een mooie invulling van de opdracht om een werkzaam instrument van de caritas in en vanuit de parochie te zijn.

“De geest van het beleidsplan is ontmoeten, verbinden en inspireren”

Interview met Pieter Kohnen, directeur VKMO Katholiek Netwerk

Het Verband Katholiek Maatschappelijke Organisaties (VKMO) is als Stichting opgericht in 1987 als samenwerkingsverband van zo'n twintigtal grote landelijke maatschappelijke organisaties. Directeuren voor Pieter Kohnen waren Maria Martens (1988-1999) en Hein Pieper (2000-2011). Het VKMO werd in 2004 uitgebreid tot Katholiek Netwerk. Het aantal partners loopt nu naar de veertig.

In 2012 is de nieuwe voorzitter Pieter Hemels op zoek naar een directeur om mee vorm te geven aan een nieuwe koers voor het VKMO Katholiek Netwerk. Pieter Kohnen is via zijn netwerk getipt om te solliciteren en zo is zijn benoeming tot stand gekomen. Bij zijn aantreden vormt het project katholiek sociaal denken de eerste bouwsteen. Collega Thijs Caspers heeft het boek *Proeven van goed samenleven* afgerond in dat jaar en met dit boek en de onderdelen ervan op de website is vorm gegeven aan katholiek sociaal denken als identiteit van katholieke maatschappelijke organisaties.

Katholieke identiteit

Pieter Kohnen gaat er verder op in. “Identiteit wordt vaak op papier vastgelegd, maar dient in de organisatie door personen vorm te worden gegeven. Er zijn in elke organisatie dragers van identiteit nodig om identiteit tot leven te roepen. Liefst meer dan een. Het aantal is afhankelijk van de grootte van de organisatie. Maatschappelijke organisaties zijn doe-organisaties, die vooral actief zijn met het wat en het hoe. Als het om identiteit gaat is het nodig om ook bezig te zijn met waarom en waartoe.

Het VKMO heeft als bestaansreden om met de verheldering van het waarom en waartoe bezig te zijn. Leden en werkers van de organisaties geven aan dat het katholieken ontbreekt aan voldoende taal of vocabulaire om de identiteit uit te drukken. Er is weinig theologische taal en weinig katholiek doorleefde taal.”

Pieter Kohnen heeft aan woorden geen gebrek als hij vervolgt. “Met het boek *Proeven van goed samenleven* over het katholiek sociaal denken in de hand kunnen er richting praktijk twee stappen gezet worden. Ten eerste verheldering van het katholiek sociaal denken als een levende bron voor identiteit en ten tweede

verheldering van katholiek sociaal handelen als uitdrukking van identiteit. Het blijkt belangrijk het ontdekken, ontwikkelen en eigen maken van het taalveld van katholiek sociaal denken zowel van jezelf als van je organisatie. Katholiek sociaal

denken is geen dogmatiek, maar een visie op hoe we de samenleving kunnen inrichten op een menswaardige manier. Ingrediënten of kernwaarden zijn solidariteit, subsidiariteit, menselijke waardigheid en algemeen welzijn. De mix of dosering van die ingrediënten verschilt per organisatie en per persoon. Welke mix je neemt is niet doorslaggevend, wel dat je alle vier de elementen gebruikt. Je kan er niets van weglaten.”

Associëren met de kernwaarden

“We hebben inmiddels praktijk oefeningen ontwikkeld om met elkaar te associëren over de vier ingrediënten of pijlers. Waar denk je aan bij de vier kernwaarden in positieve of ne-

gatieve zin? Schrijf steekwoorden op. De twee flappen per pijler met positieve en negatieve associaties geven even zoveel woorden of taal voor het werken met identiteit.

De pijler subsidiariteit geeft vaak misverstanden. Deze pijler geeft aan om verantwoordelijkheid zo laag mogelijk of zo dicht mogelijk bij de persoon te organiseren en verplicht tegelijk het hogere niveau om in te springen als de lagere verantwoordelijkheid niet wordt ingevuld. Daarom is dit begrip niet te gebruiken als een vormgeven aan de participatiemaatschappij, waarbij de hogere verantwoordelijkheden worden wegbezuinigd. De pijler solidariteit roept allerlei negatieve associaties op. Daaruit valt te leren dat deze pijler onder druk staat. Dat is jammer. Want tegelijk leert de geschiedenis dat je niet zonder solidariteit kan, waarin de sterkeren de zwakken helpen.” “Vanaf 2012 zijn de bijeenkomsten van het VKMO - Katholiek Netwerk minder vergaderingen en meer ontmoetingen tussen mensen geworden, waarin uitwisseling, dialoog, inspiratie belangrijk zijn. Natuurlijk moet het bestuur ook een beleidsplan, werkplan, begroting en jaarverslag vaststellen, maar daar ligt niet meer het accent. Het gaat om de inhoud en het proces dat onder die inhoud zit. De 40 voorzitters komen twee keer per jaar bij elkaar

en we groeien in deelname. In het najaar is er het Allerheiligenberaad waar 80 mensen aan mee kunnen doen. In juni is er de tweedaagse in Soeterbeek, waar 50 mensen aan kunnen meedoen.”

Beleidsplan vanaf 2012

“De geest van het beleidsplan uit 2012 is ontmoeten, verbinden en inspireren. Alle activiteiten hebben met die kernbegrippen te maken. De manier is om mensen te laten ontdekken dat ze er niet alleen voor staan (het gevoel van de laatste der katholieken te zijn). Veel anderen hebben dezelfde vragen en problemen en je kan elkaar daarin samen helpen en ondersteunen. Daar is allereerst ontmoeting voor nodig. Mensen moeten iets met elkaar hebben om daarna te kunnen gaan verbinden. Inspireren verwijst vooral naar het (her)ontdekken van de katholieke identiteit en de traditie als bron van die identiteit. Zowel theoretisch als praktisch biedt het katholiek sociaal denken een instrument om de bron te benaderen en de pijlers te ontdekken die de praktijk dragen. Per organisatie kan nagegaan worden wat er nodig is om aan die pijlers vorm te geven.”

Pieter Kohnen is in 1971 geboren in Heerlen. Hij volgt in Brunssum de lagere school bij de franciscanessen van Heythuysen. De middelbare school doorloopt hij in Sittard. De wens om priester te worden zet hij om in vier jaar priesteropleiding in Rolduc, gevolgd door twee jaar priesteropleiding aan het Sint Janscentrum in Den Bosch. Pieter maakt in 1995 een nieuwe levenskeuze en gaat theologie studeren in Nijmegen, waar hij in 1997 afstudeert als drs. Literair-historische theologie met een nadruk op het Oosterse christendom. In die tijd is hij ook betrokken bij het Instituut Oosters Christendom. Hij studeert twee jaar in Rome bij het Pauselijk Oosters Instituut, waar hij het licentiaat Byzantijnse theologie en geschiedenis behaalt. In 1999 wordt hij stafmedewerker aan het Instituut Oosters Christendom, gevolgd door een opdracht van het bisdom Rotterdam in 2001 rond kerken en levensbeschouwelijke organisaties. Meer projecten volgen, zoals Preken voor andermans parochie en een expositie over de zeven werken van Barmhartigheid.

Begin 2002 wordt hij woordvoerder van de Nederlandse Bisschoppenconferentie en beleidsmedewerker oecumene. In 2002 huwt Pieter met Anneke Draisma en inmiddels is hij vader van vier kinderen. In 2012 wordt hij directeur van het VKMO - Katholiek Netwerk in Den Bosch.

Pieter Kohnen wil een beweging van katholiek sociaal denken en handelen

Pijlers tot leven gebracht

Pieter Kohnen verheldert het proces met een voorbeeld van een ziekenhuis, dat worstelt met de kosten van niet-verzekerde patiënten. Die kosten zijn niet te verhalen bij de overheid of bij de ziektekostenverzekeraar. “Het katholiek sociaal denken heeft geleid tot inspirerende oplossingen. Aan succesvol geholpen patiënten is een extra bijdrage gevraagd om solidair te zijn met de behandelingen van onverzekerden. In dit voorbeeld is terug te zien hoe de vier pijlers elk een rol hebben gespeeld. Met de pijler solidariteit zorgen wel-verzekerden voor een potje ten behoeve van niet-verzekerden. De pijler subsidiariteit heeft ervoor gezorgd dat er verantwoordelijkheid op het eigen niveau is genomen binnen de organisatie. De pijler menselijke rechtvaardigheid zorgt ervoor dat elk mens recht heeft op geneeskundige zorg. En de pijler *common good* staat voor de gemeenschap die er wel bij vaart als alle leden toegang tot zorg hebben. Zo hebben de vier pijlers geleid tot een oplossing in eigen hand en op eigen maat tussen de mensen die van het ziekenhuis gebruik maken, waarin solidariteit tot uitdrukking komt op een eigen manier. Een stap verder houdt in dat de betrokkenen signaleren waarom mensen onverzekerd zijn en de redenen daarvan kenbaar maken aan overheid en verzekeringen. Daar is lobby voor nodig via wetten of regels en het signaleren kan ook leiden tot het oprichten of participeren in een lokaal noodfonds. Als iets werkt kun je dat anderen vertellen en krijg je bondgenoten. De vier pijlers zijn niet meer abstract, maar concreet.”

Project Logia

Het VKMO - Katholiek Netwerk voert thans enkele projecten uit. Pieter Kohnen start met het project Logia. “Logia is een sociaal katholiek geïnspireerd impulsplatform. Lokaal wordt een platform samengesteld van gemiddeld dertig mensen die professioneel werkzaam zijn in liefst zo verschillend mogelijke sectoren. De deelnemers geven aan een basisloyaliteit te hebben aan de vier pijlers van het katholiek sociaal denken als leidraad voor sociale ethiek. De groep komt maandelijks bij elkaar. Elke deelnemer start met een testimonium of getuigenis waaruit persoonlijke

motieven, drijfveren, engagement blijken. Elke bijeenkomst heeft een blokje media-training: rond opinies samenvatten, interviewtechniek, gebruik van audiovisueel media. Dan volgt op een van de vier pijlers een blokje verdieping van sociale ethiek, bijvoorbeeld door een associatie oefening. In het blokje actualiteit brengt een van de deelnemers een eigen casus in en vraagt de anderen om advies. Omdat er zo’n interdisciplinaire samenstelling is komen er allerlei suggesties rond oplossingen, veranderingen, hoe het beter kan.”

“Als het gaat om publiciteit reikt een deelnemer een casus aan, dilemma’s die er zijn, en drie quotes, die hij of zij wil gebruiken. De staf van Logia reikt uitwerkingen van die kern aan, die de deelnemer kan gebruiken in het maken van de eigen bijdrage. Sinds november 2014 zijn er 15 bijdragen verschenen in diverse media. Bijproduct is dat lezers of luisteraars of kijkers op een concrete wijze betrokken raken bij een casus omdat ze op een persoonlijke en motiverende manier worden aangesproken.”

Peter de Vries is de projectmedewerker. Logia is een hulp in het opbouwen van een netwerk, het omgaan met media, het oefenen in de katholiek sociale traditie en het authentiek

deelnemen aan publiek debat. In Den Bosch is de pilotgroep begonnen. Utrecht start, Den Haag is in voorbereiding. Het doel is om een netwerk op te bouwen in heel Nederland.

Project katholieke inspiratie in sociaal ondernemerschap

“Dit project beoogt”, aldus Pieter Kohnen, “het sociale in het ondernemen te onderbouwen en vergroten vanuit de inspiratie van het katholiek sociaal denken. In alle organisaties is de nieuwe zakelijkheid en het streven naar winst het hoogste goed. Maar het blijkt niet het beste doel te zijn. De vier pijlers zijn heel goed bruikbaar als richtsnoer

voor ondernemen 2.0., waarin sociale waarden en doelen een rol spelen. Ook in ondernemingen ervaren mensen dat er onvoldoende vocabulaire aanwezig is om identiteit uit te drukken.

Ondernemers aanspreken op persoonlijke religieuze identiteit is lastig. Er is langzaam maar zeker een overheersend klimaat aan het ontstaan dat religie of geloof iets is voor achter de eigen voordeur en niet thuis hoort in de wereld van het ondernemen. Er ontstaat zoiets als scheiding tussen religie en politiek, religie en maatschappij, religie en economie. Dan wordt het ook steeds moeilijker om mensen die in die sectoren actief zijn aan te spreken op of in gesprek te brengen rond identiteit. Terwijl waarden, overtuigingen juist voertuigen zijn voor duurzaam ondernemen of sociaal ondernemen of maatschappelijk verantwoord ondernemen of bedrijfsethisch ondernemen. In al die termen staat een bijvoeglijk naamwoord dat verwijst naar een waarde die ontleend is aan levensbeschouwing, visie op mens, samenleven, ondernemen. Het project zoekt dus naar een kring van ondernemers die samen de pijlers van het katholiek sociaal denken wil inoefenen voor hun eigen functie.”

Project Ronde tafel

Pieter Kohnen omschrijft het doel van dit ronde tafel project “als van eenlingen meerlingen maken. Mensen kunnen plaatselijk een

ronde tafel starten rond een bepaald thema, een inleider. De deelnemers bepalen na afloop of er een verslag komt of een product dat naar buiten kan gaan of een vervolg. Een ronde tafel bevordert meer inzicht rond een thema, knoopt mensen en organisaties aan elkaar, kan leiden tot diverse initiatieven. De deelnemers worden gevraagd om de mogelijke resultaten terug te geven. Het VKMO wil het ontstaan van ronde tafels lokaal of regionaal faciliteren. Mensen kunnen dus ervoor kiezen

een ronde tafel te beginnen en het VKMO helpt dan bij de uitvoering.”

“Een tweede fase in het project is de hulp van een website, waarop deelnemers kunnen inloggen. Elke deelnemer maakt een profiel aan en voert sleutelwoorden in waarin de eigen deskundigheid naar voren komt en de vragen die hij of zij heeft. In fase drie

is er dan de mogelijkheid dat deelnemers op grond van hun profiel onderling gaan netwerken of dat ronde tafels met eenzelfde thema gaan netwerken. Het kan zo zelfs uitgroeien tot digitale ronde tafels die de ontwikkelingen rond een thema of rond bepaalde sleutelwoorden in beeld brengen. Het kan zelfs zijn dat er regionale of landelijke bijeenkomsten uit voort komen.

Het idee van het project is dat mensen lokaal starten en dat het VKMO hulp biedt: bij de start van een ronde tafel en later met het verzamelen van de inhoud en het koppelen naar netwerken. Zo kunnen lezers van *Diakonie & Parochie* hun voordeel doen met dit aanbod.”

“Het VKMO wil met de verheldering van het waarom en waartoe bezig zijn”

www.katholieknetwerk.nl
www.logia.nu

Foto's zijn van Hub Crijns

Vrede is de toekomst

Mariëlle Beusmans is medewerker Dienst Kerk en Samenleving bisdom Roermond

In de adventtijd en vastentijd organiseert de stichting Mgr. Schrijnenhuis van het bisdom Roermond inspirerende dagen voor vrouwen rond een thema. De ene keer staat spiritualiteit centraal, een andere keer een sociale problematiek in de Limburgse samenleving. Deze dagen worden zeer goed bezocht. Vrouwen vinden het fijn om op een eigentijdse manier het geloof in verbondenheid met het dagelijkse leven samen te beleven en te vieren.

“De wereld staat in brand maar wat doen wij?” Met die prikkelende zin opent Hilde Kieboom, oprichtster van de Sant’Egidio gemeenschap in Antwerpen, de ontmoetingsdagen als voorbereiding op Pasen. Er zijn ruim honderd vrouwen aanwezig in de refter van het bisdom Roermond. Mevrouw Kieboom vertelt over het ontstaan van de Sant’Egidio beweging in 1968. Het waren roerige tijden in het Italië van toen. Het waren de nadagen van Vaticanum II. Overal zijn er tekenen dat een nieuwe tijd aanbreekt. Tegelijkertijd waren er studentenopstanden in vele Europese landen en riepen studenten om meer vrijheid en gelijkheid. Dat alles was voor Andrea Riccardi - een jonge student - aanleiding om in die turbulente tijd samen met vrienden het evangelie te lezen en te verbinden met het leven van de mensen in de arme wijk in Rome waar ze samenkwamen. Hier zijn ze begonnen met de eerste School van Vrede, vergelijkbaar met onze naschoolse opvang. Daar leerden kinderen hoe ze in de wijk, met alle kenmerken van religieuze en culturele diversiteit, op een vreedzame manier met elkaar kunnen omgaan.

Sant’Egidio beweging

Niet veel later kreeg deze groep bevlogen jongeren een kapel in de Romeinse wijk Trastevere aangeboden om van daaruit hun

Hilde Kieboom is een bevlogen spreker
[Foto: Mariëlle Beusmans]

werk te doen. Deze beweging kreeg de naam Sant’Egidio. Inmiddels zijn er in 70 landen in alle continenten mensen die zich aangesloten hebben bij een Sant’Egidio groep in hun omgeving. Wereldwijd telt de beweging ongeveer 60.000 leden. Hilde Kieboom kwam per toeval in 1985 in contact met mensen van de Sant’Egidio in Rome. Ze was allereerst geraakt hoe Sant’Egidio door hun concrete inzet zo’n impact konden hebben op het leven van kansarme mensen. Ten tweede was ze geraakt door de fierheid waarmee zij over geloof en evangelie spraken. Zonder schroom, maar met een hoopvolle blik op de wereld. Na haar terugkeer heeft Kieboom het initiatief genomen om ook in Antwerpen een Sant’Egidio groep te starten. Het is een plek geworden van inzet en gebed. Of zoals ze het omschrijft “met in de ene hand de krant en in de andere hand de bijbel”. Ze legt uit dat als je alleen de krant leest je makkelijk kunt vervallen tot pessimisme en cynisme. Door krant en bijbel met elkaar te verbinden kun je hoop zien in het licht van de actualiteit.

Kansarmen zijn de vrienden van Sant’Egidio

“De kansarmen zijn de vrienden van Sant’Egidio”, vervolgt ze haar verhaal. Zij kunnen een warme maaltijd krijgen in het restaurant Kamiano. De groep mensen die aan lager wal zijn geraakt is groot. Zij zijn getekend door de pijn van het leven. Het rijtje dat ze opsomt is lang: daklozen, bedelaars, zwervers, verslaafden, mensen die door soft drugs een psychose krijgen en daardoor in moeilijkheden komen, een groeiende groep werklozen door de vele reorganisaties, mensen die verward zijn in een complexe scheiding en het emotioneel niet meer trekken, en niet te vergeten de druk die de individualisering bij mensen te weeg brengt. “Veel van deze mensen hebben hulp en vooral aandacht nodig”, aldus Hilde Kieboom.

De grootste vorm van armoede is volgens Kieboom de toenemende eenzaamheid. “Wij worden steeds ouder. Dat is een wereldwijde ontwikkeling. We weten echter niet hoe die extra levensjaren op waarde te schatten. Er wordt over gesproken als probleem en niet als mogelijkheid. Sant’Egidio in Antwerpen ziet de ouderen als een zegen voor deze tijd. Zij hebben tijd. Jongeren hebben vaak weinig rust maar wel behoeften aan aandacht.” In Antwerpen proberen ze deze twee groepen bij elkaar te brengen. Mevrouw Kieboom geeft enkele voorbeelden. Er is een project om rond eenzame ouderen een sociaal netwerk op te bouwen zodat deze ouderen langer in de eigen omgeving kunnen blijven wonen. Een ander voorbeeld gaat over een oude vrouw van 92 jaar die in een rolstoel zit. Zij is nu ‘taal-oma’ voor twee vluchtelingen, jongens uit Kongo en Albanië. Deze vrouw sleet haar dagen het liefst in haar pyjama. Nu kleedt ze zich aan en kijkt uit naar de taallessen. De jongens nemen haar weer mee naar buiten. Over en weer leren ze over elkaars cultuur en leven. Dit initiatief heeft zo’n positieve uitstraling op de vrouw dat de directeur van de zorginstelling Sant’Egidio gevraagd heeft ‘om nog zulke jongeren te sturen’!

Vrede bemiddelen

Sant’Egidio zet zich sinds 1987 wereldwijd in voor vrede in conflictgebieden. Zij hebben

een grote rol gespeeld in conflictbemiddeling in Mozambique. In de beginjaren ’90 voerden zij vredesgesprekken die uiteindelijk leidden tot een vredesakkoord. Sindsdien is Sant’Egidio vaker gevraagd om vredesgesprekken te leiden. Zij beklemtonen wat mensen verenigt. Sant’Egidio wordt gezien als een geloofwaardige partner, is niet bedreigend en heeft geen verborgen agenda. Voor de Sant’Egidio beweging is bidden voor vrede heel belangrijk. Dat gebeurt dagelijks in hun eigen gebedsvieringen. Gebedsintenties worden gegeven aan oudere mensen om te bidden. Zo doen ouderen mee en het gebed geeft kracht en hoop.

Interreligieuze dialoog

In conflicten waar religie een rol speelt wordt gebruik gemaakt van interreligieuze dialoog. Dialoog vraagt om geduld, inzicht, empathie, interesse in de ander en een eigen overtuiging waaruit je kunt putten. Elk jaar is er een mondiale bijeenkomst over Interreligieuze Dialoog. In 2014 werd die in Antwerpen gehouden met als thema ‘Peace is the future’. Er was een speciale interreligieuze bijeenkomst voor jongeren. Deze dag was voorbereid met een aantal scholen. Indrukwekkende getuigenisverhalen werden gegeven over interreligieuze dialoog in Nigeria, El Salvador en door een zigeuner vrouw die WO II heeft overleefd. Jongeren zaten in groepen van 200 deelnemers! Tijdens de picknick lunch was er gelegenheid om uit te wisselen. De dag werd besloten met een tocht door de stad en een vredesomhelzing. De reacties van de scholen waren heel bijzonder. Zij zeiden dat die dag ‘Peace is the future’ het klimaat op de school zichtbaar heeft verbeterd. Deze inspirerende dag wordt afgesloten met een gebedsviering. Het kleine vredeslichtje dat iedereen aan het eind van de viering krijgt is een teken van ‘Vrede is de toekomst’.

www.santegidio.be
www.pausfranciscusgroepen.nl

“Uiteindelijk is het heel veel eenzaamheid”

Diaconaal project in nieuwbouwwijk Zoetermeer

Walther Burgering is pastor-diaken in Zoetermeer

Drie jaar geleden startte de H. Nicolaasparochie Zoetermeer in de nieuwbouwwijk Oosterheem een diaconaal project.

De katholieke kerk wilde al langer ‘iets’ in deze wijk, waar als laatste uitbreiding van Zoetermeer geen kerkgebouw meer was neergezet. Dat ‘iets’ werd een kerkelijk project om de sociale cohesie onder de wijkbewoners in Oosterheem te bevorderen. Onder het motto ‘binden en verbinden’ werd diaken Walther Burgering halftime projectleider om samen met vrijwilligers en een pastor stagiair kerk in de wijk te zijn. Geheel in lijn met het parochieel beleidsplan, waarin gekozen was voor twee prioriteiten: maatschappelijke betrokkenheid en spiritualiteit.

Aanbod voor ontmoeting

Het begin was moeizaam. Geen probleem om vrijwilligers te krijgen, maar hoe krijg je de bewoners over de drempel? Door veel verschillende activiteiten aan te bieden én veel aanwezigheid van projectleider, stagiair en vrijwilligers werd de drempel uiteindelijk geslecht en wisten het eerste jaar zo’n 150 wijkbewoners de weg naar het Nicolaasproject Oosterheem te vinden. Dat aantal is gebleven in het tweede en derde jaar. Tevens was er beweging van de professionals naar de mensen in de wijk, aanwezigheid bij samenkomsten in de wijk en door huisbezoek. En – niet onbelangrijk – er was constante aandacht voor algemene en gerichte publiciteit.

Het Nicolaasproject Oosterheem ontwikkelde vijf activiteiten. Twee koffieochtenden (de Koffietent) in de week met ontmoeting en thema-aanbod (algemeen en katholiek). De Zuid Amerikaanse Ontmoetingsmaaltijd een

keer in de maand, met aansluitend gevarieerde thema-avonden. Het wijkkoor *Voices of Oosterheem* waar mensen zelf muziek inbrachten en onder deskundige leiding instudeerden. Het buddyproject Maatje voor een Praatje dat mensen bijstaat in het omgaan met hun alleen-zijn. En een aanbod van Christelijke Meditatie, dat onthaasten en een korte Bijbelse boodschap verbindt onder leiding van een professional. Al snel ontstond ook de behoefte om iets speciaals op een speciale dag aan te bieden.

Paas- en Kerstbrunch

In de krant stond het zo mooi: “Het Nicolaasproject Oosterheem is op Eerste Kerstdag open om mensen die met Kerstmis niet alleen willen zijn een brunch aan te bieden. Tussen 11.30 en 14.30 uur zijn Oosterhemers welkom. Tijdens de brunch is er muziek en wordt het kerstverhaal verteld. ‘Met Kerst horen mensen niet alleen te zijn’, vertelt de projectleider. ‘Daarom openen we de deuren van het Nicolaasproject Oosterheem om mensen bij elkaar te brengen. Het project is gericht op alle mensen die – op welke manier dan ook – een steuntje in de rug kunnen gebruiken. Zeker met Kerstmis.’” Er kwamen welgeteld vijf mensen, die Eerste Kerstdag 2012. Met drie medewerkers hebben we hen ontvangen en een warme middag bezorgd. Een jaar later stond de teller op bijna 40 personen en inmiddels is een traditie ontstaan. Mensen weten het Nicolaasproject te vinden én met Kerstmis én met Pasen. Zo’n 60-70 mensen zijn bij elkaar op een dag waar je niet alleen hoort te zijn, maar soms wel bent. De samenwerking met ons protestantse collega-project Perron 28 heeft daartoe ook bijgedragen. We werken grotendeels op

dezelfde manier en voor dezelfde doelgroep. Samenwerking was snel gevonden, zeker voor dit soort activiteiten.

Een activiteit op Eerste Kerstdag was nog wel een dingetje. De vrees dat we weinig vrijwilligers zouden kunnen strikken om hand en spandiensten te verrichten bleek ongegrond. De (gratis) brunches voldoen aan een behoefte.

Succesfactoren

We mogen inmiddels vaststellen dat het Nicolaasproject geslaagd is. De deelprojecten zijn over de hele linie gegroeid en de onderlinge verbinding is groter geworden. Gemeenschapszin is bevorderd. Goede resultaten worden bereikt met een stabiele groep vrijwilligers en een continue aandacht voor relaties. Het Nicolaasproject Oosterheem streeft ernaar om vanuit deze opgebouwde sociale cohesie meer gemeenschap te worden ten nutte van de wijk en met een band naar de H. Nicolaasparochie. Individueel pastoraat werkt hierbij bevorderend om mensen beter tot hun recht te laten komen.

Succesfactoren van het project zijn:

- de goedverzorgde continue publiciteit: wekelijkse persberichten, maandelijks nieuwsbrieven en eigen website.
- Een goed (naar buiten gericht) projectplan met begeleidingsgroep met mensen van buiten de parochie, die een kritisch en constructief geluid op de ontwikkelingen van het project lieten horen.
- Werving van vrijwilligers buiten het bekende kader van parochie activiteiten om.
- Een projectleider, die tevens pastor is, die de inhoudelijke doelstellingen goed bewaakt. Ook de veelvuldige aanwezigheid van hem (en de pastor stagiair) bleek een stimulerend effect op mensen en activiteiten te hebben.
- En de inzet van professionals voor activiteiten die dat nodig hebben: koor en meditatie.

Binden en verbinden

De gedachte achter al deze activiteiten is: binden en verbinden. Mensen met elkaar in contact brengen, zodat het wijkgevoel en de verantwoordelijkheid voor elkaar

en de leefomgeving worden bevorderd. Inmiddels stellen we vast: uiteindelijk is het heel veel eenzaamheid wat we in de wijk tegen komen. Zowel onder de vrijwilligers als onder de bezoekers is er een grote behoefte aan onderling contact. De activiteiten spelen hier op in en brengen mensen bij elkaar. Vanuit het Nicolaasproject zien wij de mensen die mee doen inmiddels als een soort gemeenschap. Velen zien elkaar tussen allerlei activiteiten door bij privé situaties waar ze iets te vieren of iets te delen hebben. Bij vreugde en verdriet weten ze elkaar te vinden. Prachtig. Hierin hebben we een mooie rol kunnen spelen. De groep is nog relatief klein. Sommige groepen mensen hebben we nog (steeds) niet bereikt. Er is dus nog werk aan de winkel om te blijven binden en verbinden. Dat houdt nooit op. Elke maand bekijken we met de Kerngroep of er nieuwe initiatieven gestart moeten worden op grond van de ervaringen bij de activiteiten. Elke maand bespreken we ook personen die (meer) aandacht behoeven van één van de pastorale krachten. Elk jaar doen we met onze ‘normale activiteiten’ mee aan de Week tegen de Eenzaamheid. De projectfase is inmiddels voorbij en het Nicolaasproject Oosterheem is integraal onderdeel geworden van de parochie. Dat geeft her en der nog wel wat aanpassingsproblemen, maar er is vertrouwen dat deze plooiën binnenkort worden gladgestreken. Uiteindelijk willen we als parochie verbindend zijn voor mensen in een tijd waarin veel mensen geïsoleerd (dreigen te) raken. En we hebben hiervoor een groot gedachtegoed bij de hand: Jezus’ nalatenschap en opdracht aan ons om naast God ook de mensen lief te hebben met heel ons hart, met heel onze ziel en met heel ons verstand. Voorwaar een blijvende opdracht.

wbg@hnpz.nl
www.nicolaasproject.nl

GroeneKerkenactie: duurzaamheid uit dankbaarheid

Henk van der Honing is vrijwilliger bij Kerk in Actie voor de GroeneKerkenactie

Je samen inzetten voor een betere wereld is mooi werk! Het daagt uit om naar elkaar te luisteren en samen nieuwe initiatieven te nemen. Er is zoveel om dankbaar voor te zijn op onze aarde: bloemen, dieren, landschappen, medemens en vrijheid voor spiritualiteit. Om dit te behouden en duurzaam verder te ontwikkelen moet je wel de handen ineen slaan.

Duurzame ontwikkeling betekent dat wij voorzien in onze behoeften zonder toekomstige generaties te belemmeren in het voorzien in hun behoeften. Helaas staat veel van ons menselijke gedrag het leven van huidige en toekomstige generaties in de weg. Kijk maar naar de vele oorlogen, vluchtelingenstromen, honger, armoede, bedreigingen van de natuur en de dramatisch snelle klimaatverandering. En dit naast extreme rijkdom, dikker worden de mensen, goedkope vakantievluchten! Als wij op dezelfde manier blijven doorgaan, is één aarde lang niet genoeg.

Groene Kerken actie

Kerk in Actie en Tear zijn in 2012 met de GroeneKerkenactie gestart. Met deze actie willen ze meer aandacht schenken aan duurzame ontwikkeling en de mens als deel van de schepping. In geloofsgemeenschappen wordt veel gesproken over naastenliefde en dankbaarheid voor de liefde Gods. Deze dankbaarheid is ook een bron voor de liefde die we als mens kunnen tonen door bescherming van al het geschapene. De schepping is daarnaast een bron van religieus en spiritueel denken en handelen. Al met al genoeg redenen om haar te beschermen en zorgvuldig om te gaan met water bodem en lucht. De GroeneKerkenactie is een oproep aan alle geloofsgemeenschappen om stappen te zetten op de weg naar een duurzamere wereld.

Ben je als geloofsgemeenschap serieus bezig met duurzame ontwikkeling, ecologisch, sociaal of economisch? Heb je plannen om de komende jaren concrete stappen te zetten om meer aandacht te geven aan de schepping? Zou je deze initiatieven ook met anderen willen delen? Als je deze vragen volmondig of voorzichtig met 'ja' kunt beantwoorden, dan is jullie geloofsgemeenschap het GroeneKerkenbordje waard en vermelden we jullie graag op www.groenekerken.nl. We vragen je dan het bordje te bevestigen op een goed zichtbare plaats.

Beweging van groene kerken

Vaak wordt gedacht dat een groene kerk moet voldoen aan strenge criteria alvorens het bordje en de vermelding te krijgen. Het gaat ons echter niet om een keurmerk voor kerken. De serieuze belofte om als kerk te verduurzamen en daarop aanspreekbaar te willen zijn, is genoeg om mee te doen met de beweging van groene kerken. Het is eenvoudiger dan je denkt, sluit aan bij wat jullie gemeenschap beweegt en waar al ervaring mee bestaat. Het gaat om het zetten van kleine of grote stappen in de richting van een duurzame, liefdevolle maatschappij. Als heel veel gelovigen dit doen maken we samen (ook mondiaal gezien) het verschil.

Er zijn inmiddels meer dan 70 geloofsgemeenschappen in Nederland (kerken, kloosters en moskeeën) die zich als groene kerk hebben aangemeld. Jaarlijks wordt een landelijke GroeneKerkendag georganiseerd voor leden van geloofsgemeenschappen die al groene kerk zijn of het graag willen worden. Hier worden mensen geïnspireerd door enthousiaste verhalen. In de middag worden in een aantal workshops ervaringen uitgewisseld en nieuwe initiatieven gepresenteerd. De GroeneKer-

V.l.n.r. Jac Smit, pastoor Luis Weel, Jorrit de Bruin, Egbert Warringa, ds. Alice Schumacher

[Foto: Stichting Manna Schermer]

kendag valt dit jaar op 10 oktober. In 2015 wordt er tevens in de herfst een pelgrimage-estafette georganiseerd. In vijf weekenden kan er gepelgrimageerd worden. De weekenden worden op verschillende plekken in het land georganiseerd. Wereldwijd wordt onderkend dat mensen in zeer hoge mate bijdragen aan de zeer snelle temperatuurstijging van onze aarde. Het is extra triest dat de degenen die daaraan het minst bijdragen wel het eerst en zwaarst worden getroffen. Om de noodzaak voor maatregelen hiertegen te bepleiten, worden de pelgrimagedagweekenden georganiseerd.

Groene kerken in de Schermer polder

In de Schermer, Noord-Holland, is men door initiatieven van uit de verschillende kerken, Rooms Katholieke en Protestantse, gestart met het ophalen van groenten die op het land werden achtergelaten. Deze producten worden ter beschikking gesteld aan gezinnen die niet voldoende geld hebben om verse gezonde groenten te kopen. Dit is een voorbeeld van duurzame ontwikkeling. In de eerste plaats wordt voedselverspilling tegengegaan. Ten tweede gaat het om gezond voedsel uit de eigen omgeving. De groenten komen niet van heinde en verre, waardoor er weinig kilometers (vervuiling) in zitten. Verder komt het voedsel arme mensen ten goede. In de laatste plaats brengt het initiatief mensen (van verschillende kerken) bij elkaar die zich samen inzetten voor de naasten. Het initiatief begon klein, inmiddels is het uitgegroeid tot een grote continue actie waarbij heel veel vrijwilligers zijn betrokken. In 2014 werd zo 300 ton voedsel verzameld en uitgedeeld via voedselbanken in Noord-Holland.

Groententuin in Tiel

In Tiel werken de Rooms Katholieke kerken en Protestantse kerken nauw samen. Via een

diaconaal platform is er regelmatig overleg om tot afstemming van acties en samenwerking te komen. Zo is er een gezamenlijk inloophuis waar vaak maaltijden worden bereid en geserveerd. De parochie heeft bij de begraafplaats een tuin die nu gezamenlijk wordt ingericht om groenten en fruit te telen. Het is de bedoeling om de producten uit de tuin te gebruiken voor de maaltijden in het inloophuis. Door dit diaconale en caritaswerk wordt de samenwerking tussen de geloofsgemeenschappen bevorderd. Hier komen de ecologische, sociale en economische aspecten van duurzaamheid bij elkaar.

Diaconaal platform in Nieuwegein

In meerdere plaatsen is een diaconaal platform ontstaan, zo ook in Nieuwegein. Het initiatief is enige jaren geleden genomen vanuit een paar kerken en het is inmiddels uitgegroeid tot zeven verschillende Rooms Katholieke en Protestantse geloofsgemeenschappen. Via dit platform worden vrijwel alle diaconale activiteiten afgestemd en waar mogelijk gezamenlijk uitgevoerd. Driemaal per jaar komt men bijeen, om de beurt bij een andere geloofsgemeenschap die ook aan secretariaat en voorzitterschap invulling geeft. De gezamenlijke activiteiten omvatten o.a. de kerstpakkettenactie (samen inzamelen, inpakken en bezorgen). Dit geldt ook voor de periodieke kledingactie voor de Penitentiaire Inrichting in Nieuwegein. Ook de Voedselbank Nieuwegein – IJsselstein drijft voor een groot gedeelte op vrijwillige medewerk(st)ers en bestuursleden van de kerken die participeren in het Diaconaal Platform Nieuwegein. Via dit platform wordt door de Protestantse Gemeente Nieuwegein Noord, gerapporteerd over activiteiten in het kader van de GroeneKerkenactie. Ook deze kerk is sinds april 2015 een Groenekerk.

Liefdadigheidshofjes

Jan Maasen is medewerker Dienen en missiesecretaris van het Bisdom Rotterdam

In diverse steden hebben de VVV of het Gilde een hofjeswandeling in het assortiment. Ze voeren je langs soms prachtig gerestaureerde complexen en brengen je op ruime, stille binnenplaatsen, waarvan je het bestaan in het stadscentrum niet vermoed had.

Al lopende maak je kennis met een vorm van ouderenzorg, die eeuwenlang vooral door particulieren gepraktiseerd is. Het oudste nog bestaande hofje staat in Haarlem en is in 1395 gesticht door Dirk van Bakenes 'voor vrouwen acht en twee mael ses' (= zestig jaar en ouder). De witte huisjes die je nu rond de binnentuin ziet staan, zijn overigens van jonger datum. Zij zijn in 1658 gebouwd. De hofjeswandeling in Groningen brengt je langs hofjes, die pas eind negentiende eeuw zijn gesticht. Zo is het Sint Martinusgasthuis in 1880 gebouwd voor rooms-katholieke bejaarden. De bloeiperiode van hofjes lag in de zeventiende en achttiende eeuw. Toen kregen ze soms een monumentaal karakter. Een recent boek draagt niet voor niets de titel *'Hofjes als paleizen'*.

Hofjes, kameren en gasthuizen

De dikke Van Dale geeft als omschrijving van hofje: "geheel van gewoonlijk om een binnenplein gelegen kleine huisjes (vroeger onder beheer van een liefdadige stichting, meestal bewoond door bejaarde arme vrouwen)." (p. 1172) Bij kleine huisjes moet je echt aan kleine onderkomens denken. De Utrechtse benaming 'kameren' dekt de lading goed. Meer dan één kamer was het vaak niet. Bedenk, dat men in die tijd geen aparte slaapkamers kende en de mensen zittend sliepen in een bedstee. De huisjes waren niet altijd om een binnentuin gebouwd. Soms stonden ze gewoon aan de straat of achter een woonhuis. Voor de meeste hofjes klopt de omschrijving wel. Andere benamingen dan hofje en kameren zijn ook in omloop, zoals

gasthuis in Leeuwarden en Groningen, vergadering in Kampen en proveniershuis in Edam, Haarlem en Schiedam.

Doelgroepen

De meeste hofjes waren bestemd voor 'oude arme, of scamele lieden'. Oud, arm en alleenstaand waren de belangrijkste criteria. Meestal betrof het vrouwen, omdat die beter zelfstandig een eigen huishouden konden voeren. Alleenstaande mannen gingen eerder naar een Oudemannenhuis. Soms werden ook twee vrouwen in één huisje geplaatst, waarbij de meer gezonde voor de meer hulpbehoevende zorgde.

Sommige hofjes waren uitdrukkelijk bestemd voor leden van een specifiek kerkgenootschap. Zo had je hofjes speciaal voor rooms-katholieke vrouwen of remonstrantse ouderen of doopsgezinden, in een tijd waarin de Nederduits Gereformeerde kerk de bevoorrechte kerk was. Zolang het hofje een particuliere stichting betrof en het bestuur niet te nauw verbonden

was met de plaatselijke kerkelijke gemeenschap, was dat mogelijk. Katholieke stichters van een hofje kozen soms ook voor een andere strategie. Ze zorgden ervoor, dat het bestuur in handen kwam van mede-katholieken, terwijl ze bepaalden dat het nieuwe hofje open moest staan voor alle gezindten. Een mooi voorbeeld biedt Johan de Bruyn van Buytewech, een schatrijke katholieke (nr. 174 in de Quote 500 van zijn tijd). Hij bestemde in 1657 zijn hele nalatenschap voor de bouw van een hofje in Den Haag voor vrouwen 'sonder aensien van wat religie d'selve souden mogen wesen.' Die bepaling klinkt ruimdenkender dan ze wellicht bedoeld was. Ze bood de mogelijkheid om ook katholieken op te nemen, in een tijd waarin de meeste voorzieningen louter bestemd waren voor protestanten. Daaraan hebben de regenten zich gehouden. Nog in de 19de eeuw klonk de klacht, dat dit Hofje van Nieuwkoop (Buytewech was sinds 1617 heer van Nieuwkoop) wel veel katholieke bewoonsters kende. Andere hofjes waren speciaal bedoeld voor bepaalde beroepsgroepen, zoals hofpersoneel, onderofficieren of schippers. Haarlem kent een Brouwershofje, waarin het brouwersgilde tot het eind van de achttiende eeuw bejaarde 'brouwersmeiden' heeft ondergebracht.

Gratis, maar eerzaam gedrag

Wonen in een hofje was meestal gratis. Bij de toewijzing werd er op gelet, dat men aan de criteria voldeed. Arm betekende daarbij, dat men weinig eigen middelen had, maar men mocht geen pauper zijn. Paupers waren 'geen nette mensen'. Van de bewoonsters werd verwacht, dat zij zich eerzaam gedroegen en in elk geval naar de kerk gingen. Soms beschikte het hofje daarvoor zelfs over een eigen kapel.

Preuen en proveniers

Een 'preuue' was vroeger het recht dat iemand had op een stukje levensonderhoud. Voor geestelijken was dat vaak een bepaald salaris, voor armen en passerende vreemdelingen het recht op gratis eten. In de reglementen van menig hofje waren ook bepalingen opgenomen, waarbij de bewoners bepaalde uitkeringen (preuen) kregen. Dat kon een hoeveelheid brood, boter en turf zijn. De bewoonsters van het St Elisabethgasthuishofje in Haarlem

ontvingen op de schietdagen van de schutterij De Doelen anderhalf vat bier en een 'vuile schotel' (= een eenvoudige maaltijd). Sommige bewoners van hofjes werden 'proveniers' genoemd. Dat waren bewoners die zich hadden ingekocht in een hofje. In ruil voor hun spaarpot kregen zij tot hun dood een plek in het hofje. Dat kon een goede of slechte deal zijn voor het hofje, afhankelijk van de tijd dat de provenier nog zou leven. Naarmate er meer proveniers kwamen, veranderde het karakter van een hofje van een liefdadigheidsinstelling voor arme ouderen naar een woonzorgcentrum avant la lettre.

Motieven van stichters

Welke motieven hadden de stichters van een hofje of de ondersteuners met een schenking? Drie soorten spelen een rol: godsdienstige opvattingen, statusoverwegingen en zorg voor familieleden, eigen personeel of 'huisgenoten des geloofs'. Daarnaast wilde een enkeling zijn erfgenamen een hak zetten of een goed voorbeeld uit zijn directe omgeving navolgen. Het valt op, dat in sommige families meerdere hofjesstichters voorkomen. Een tante van Johan de Bruyn van Buitengewegh, Elisabeth, had al in 1614 een hofje in Gouda gesticht, dat tot 1961 bestaan heeft als een 'klopjesnest'.

Memoriecultus

De eerste hofjes zijn ontstaan in de Middeleeuwen, binnen een katholieke traditie waarin naast het doen van goede werken ook het bidden voor het zielenheil de toegang tot de hemel kon bevorderen. Rijken werden aangespoord hun zondenlast te verlichten door te geven aan de armen. Armen werd gevraagd om in ruil voor een schenking te bidden voor het zielenheil van de schenker. Die memoriecultus - zo heet het bidden voor de doden - zie je ook bij de hofjes. De bewoonsters werden gevraagd om voor het zielenheil van de stichter te bidden. De bewoonsters van het Sint Paulushofje in Etten, opgericht in 1681, baden bijvoorbeeld tot eind jaren '60 van de vorige eeuw elke avond voor het zielenheil van de stichter, Justus de Nobelaer.

Hofje Willem Vroesenhuis aan de Spieringstraat in Gouda
[Foto: J.R. Dam]

Ab Harrewijn Prijs 2015 uitgereikt aan Helma du Pont van Steungezin.nl

Hub Crijns en Christian Jongeneel zijn juryleden van de Ab Harrewijn Prijs

De Ab Harrewijn Prijs 2015 gaat naar Helma du Pont van Steungezin.nl uit Breda. Steungezin.nl heeft een online platform ontwikkeld waarop mensen direct en anoniem een factuur kunnen betalen voor anderen die daar geen geld voor hebben. De bekendmaking vond plaats op woensdag 13 mei in de Pauluskerk te Rotterdam temidden van een enthousiast publiek van honderd mensen.

Via het internetplatform van steungezin.nl zijn anonieme profielen zichtbaar van mensen (profeelers) in de directe omgeving. Deze profeelers hebben zich aangemeld met een stadspas (Breda-Pas), waarvoor ze in aanmerking komen omdat ze een inkomen rond de armoedegrens hebben. De profeeler plaatst vervolgens een rekening/factuur of wens op het profiel, die hij/zij zelf niet kan betalen. Een bezoeker (participator) van de website weet dus zeker dat deze mensen echt recht hebben op hulp. Een participator maakt een match door de rekening/factuur of wens online voor een ander te betalen, bijvoorbeeld voor een schoolreis voor de kinderen, dierenartskosten, steunzolen, een

*Jurylid Siska Barelds (links) in gesprek met Helma du Pont en een van de ambassadeurs van Steungezin.nl uit Breda
[Foto: Hub Crijns]*

bril of laptop. De betaling gaat naar Steungezin.nl, die deze controleert en overmaakt aan de school, dierenarts, zorgverzekeraar of winkel. Meer informatie: steungezin.nl

Nominaties Ab Harrewijn Prijs 2015

De jury van de Ab Harrewijn Prijs heeft dit jaar kunnen kiezen uit 20 voorgedragen initiatieven en projecten. De jury heeft voor de prijsuitreiking vijf personen en hun projecten gekozen die dit jaar meedingen naar de Prijs.

Ank van der Vliet en Piet van der Lende van de Bijstandsbond, Amsterdam. Al bijna veertig jaar behartigt de Bijstandsbond de belangen van mensen met een uitkering en van werkenden met een minimaal inkomen. Meer informatie: www.bijstandsbond.org

Maaïke Graaff namens de kerngroep van stichting Vluchtelingen in de Knel, Eindhoven. Vluchtelingen in de Knel komt op voor afgewezen vluchtelingen in Nederland door zich in te zetten voor hun toegang tot basisrechten. Ze biedt sociaal-juridische begeleiding, opvang en medische bemiddeling, en pleit waar nodig voor wijziging van het vreemdelingenbeleid. Meer informatie: www.vluchtelingenindeknel.nl

Shanta Bhikharie van stichting Samen Vooruit, Amsterdam. Stichting Samen Vooruit richt zich op het bespreekbaar maken van taboes in de hindoestaanse en migranten gemeenschap, zoals huiselijk geweld, homoseksualiteit en suicide. Meer informatie: www.stichtingsavo.nl

Marc Vlemmix van Dance for Health, Rotterdam. Dance for Health verzorgt danslessen voor mensen met Parkinson, omdat het leuk is naast alles wat moet, mobiliteit verbetert, energie geeft en creativiteit stimuleert. Meer informatie: www.danceforhealth.nl

Helma du Pont van Steungezin.nl, Breda. Steungezin.nl heeft een online platform ont-

wikkeld waarop mensen direct en anoniem een factuur kunnen betalen voor anderen die daar geen geld voor hebben. Meer informatie: www.steungezin.nl

Aart Jan de Geus over sociaal beleid in Europa

De spreker dit jaar is Aart Jan de Geus, voormalig bestuurder CNV, minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, medewerker van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (Oeso) en thans voorzitter van de Bertelsmann Stichting, een Duitse denktank rond economie en Europa. De Geus benoemde dat de sociale kwestie in de vorige eeuw de armoede van de werkenden was en die van deze eeuw de armoede van de niet-werkenden is. Vanuit een groot Europees onderzoek, dat door de Bertelsmann Stichting is opgezet rond sociale rechtvaardigheid en kansengelijkheid, de Social Justice Index, komt Nederland in de EU op plaats vier, dus vrij hoog net als in 2008 na Zweden, Finland en Denemarken. "Er zijn zes factoren waarnaar we kijken bij die Social Justice Index. We kijken naar armoede, dus in de zin van geld. We kijken naar onderwijs, kansen en deelname daarin. We kijken naar het hebben van werk. We kijken naar integratie. We kijken naar gezondheid en we kijken naar verschillen tussen generaties." Nederland scoort rond onderwijs beduidend lager op een vijftiende plaats vanwege het ontbreken van vermindering van ongelijkheid en door de hoge schooluitval. Ook op de verschillen tussen generaties doet Nederland het slecht met een twintigste plaats vanwege hoge staatsschuld, zeer matige investering in duurzame energie en kwetsbare oudedagsystemen. Volgens De Geus neemt de ongelijkheid toe tussen landen en in Nederland. Als je niets doet wordt die ongelijkheid alleen maar groter. Hij pleit ervoor dat de sociale kwestie herbenoemd wordt tot de non-working poor en outsiders. Er is actief beleid nodig om de doelen van Sociale Justice te behalen. Beleid dat de uitkomsten van de economische en financiële economie corrigeert, en dat investeert in duurzame energie, zorg voor het milieu, solidariteit tussen mensen nu, vooral zonder baan, en tussen generaties. Er zijn nieuwe principes van organisatie nodig om deze groepen te bereiken. Er is een heel stevige

inzet nodig om de te grote schooluitval te bestrijden en het schoolstelsel zo te wijzigen, dat het niet langer ongelijkheid bevestigt, maar gelijkheid bevordert.

Het juryrapport

Ineke van Gendt, voorzitter van de jury, maakte de winnaar bekend. "Natuurlijk is kiezen tussen vijf onvergelykbare initiatieven lastig, zo niet onmogelijk. Toch moet het ieder jaar opnieuw gebeuren. De jury hanteert geen checklist, maar probeert zoveel mogelijk het hele plaatje te bekijken. Trefwoorden als initiatiefrijk, verbindingen leggen, originaliteit en 'empowerment' spelen daarbij een rol. Op basis daarvan heeft de jury ook dit jaar een keuze gemaakt. De jury waardeert de winnaar van dit jaar met name omdat deze een maatschappelijk fenomeen dat in vele ogen vaak abstract blijft, tastbaar maakt door het te benoemen en er een prijskaartje aan te hangen. Er worden originele verbindingen gelegd, niet alleen om praktische problemen op te lossen, maar ook om mensen nader tot elkaar te brengen – dit alles mogelijk gemaakt door de slimme inzet van internet. Daarom is Steungezin.nl de winnaar van de Ab Harrewijn Prijs 2015."

De Ab Harrewijn Prijs

De Ab Harrewijn Prijs is een stichting, die vooral steunt op particuliere giften. De Prijs krijgt ook ondersteuning van: De Linker Wang, platform voor geloof en politiek; GroenLinks; Stichting Dienst in de Industriële Samenleving vanwege de Kerken (DISK), de werkgroep Arme kant van Nederland/EVA, Kerk in Actie en Emmaus Haarzuilens. De Prijs is vernoemd naar Ab Harrewijn, theoloog, dominee, arbeidspastor bij DISK Amsterdam, voorzitter en Tweede-Kamerlid van GroenLinks. De winnaar van de Ab Harrewijn Prijs krijgt een kunstwerk met bijbehorende cheque van 5000 euro uitgereikt. Voor de andere vier genomineerden is een prijs van 1500 euro beschikbaar.

www.abharrewijnprijs.nl
www.steungezin.nl

Armoede en kerkelijke noodfondsen

Meta Floor is medewerker Kerk in Actie Binnenlands diaconaat

Soms zit het leven tegen en komen mensen in geldnood. Bijvoorbeeld door familieomstandigheden, het niet op tijd ontvangen van gelden van uitkeringsinstanties of onverwacht hoge uitgaven zoals ziektekosten.

Kerken kunnen in zulke situaties bijspringen, bijvoorbeeld door steun vanuit een noodfonds. Op meer dan 75 plekken in Nederland zijn plaatselijke kerken en parochies betrokken bij een (inter)kerkelijk noodfonds. Zo'n noodfonds is laagdrempelig en biedt tijdelijk financiële of materiële hulp aan mensen die te maken hebben met geldnood.

De meeste kerkelijke noodfondsen werken interkerkelijk, waardoor krachten gebundeld worden in de samenwerking met andere organisaties en de lokale overheid. De kracht van een kerkelijk noodfonds is dat er snel en zorgvuldig gewerkt wordt. Deskundigheid en een menselijke benadering gaan hand in hand. Niet alleen mensen die lid zijn van een kerk, maar alle inwoners van een dorp, stad of regio kunnen een beroep doen op het noodfonds. Het is een krachtige manier om als kerk aanwezig te zijn in de samenleving en daar een verschil te maken. Tegelijkertijd helpt het kerken om actief samen te werken met andere organisaties en met hulpverlening.

Doelgroep

Iedereen die financieel of materieel in de knel zit kan een beroep doen op het noodfonds. Daarbij kan gedacht worden aan vluchtelingen gezinnen, mensen die op of onder de armoedegrens leven en mensen die door hoge schulden klem zijn komen te zitten. Vaak gaat de steun verder dan alleen materiële hulp. Het noodfonds kan mensen bijvoorbeeld ook informatie geven, de weg wijzen naar het juiste loket of helpen bij het invullen van formulieren. Zo is de ervaring dat het enerzijds weliswaar frustrerend kan zijn dat regels niet veranderd kunnen worden. Tegelijker-

tijd geeft het voldoening dat met een telefoontje of in een gesprek een incassobureau enige uitstel van betaling geeft, dat iemand niet op straat wordt gezet, of dat een huis wordt toegewezen. Een noodfonds kan dus veel betekenen voor mensen!

Contact met andere organisaties

Een kerkelijk noodfonds biedt geen structurele hulp of begeleiding. Het kan wel doorverwijzen naar hulpverleningsorganisaties, waardoor er in een vroeg stadium van de problematiek begeleiding en ondersteuning gegeven kan worden. Via goede algemene voorlichting en via persoonlijke adviezen kan een noodfonds mensen informatie geven en de weg wijzen naar het juiste loket of helpen bij het invullen van formulieren. Andersom kunnen hulpverleners hun cliënten ook doorverwijzen naar het noodfonds. Daarnaast kan het noodfonds contact onderhouden met (groepen) mensen die op of onder het minimum leven, en hen bijvoorbeeld wijzen op de mogelijkheden van subsidie, kwijtschelding van gemeentelijke belastingen of bijzondere bijstand. De kracht van een noodfonds is dat er korte lijnen zijn en dat er snel gehandeld kan worden. Mensen die betrokken zijn bij een

Hulp uit een noodfonds kan niet zonder naar de map rekeningen te kijken

[Foto: Gerrit Groeneveld]

Handboek of protocol

Een noodfonds werkt het beste als er is nagedacht over al die vragen en er antwoorden vastgelegd zijn in een protocol of handboek. Dat hoeft geen lang boekwerk te zijn. Het Sociaal Diaconaal Noodfonds Hardinxveld-Giesendam heeft aan twee pagina's genoeg. Kort worden genoemd: missie, doel, doelgroep, samenstelling commissie, samenwerking, werkwijze, privacy, financiën, verantwoording, publiciteit en daarmee is de praktijk van dit noodfonds ruim toegelicht. http://www.noodfonds-hardinxveld.nl/uploads/media/Handboek_Sociaal_Diakonaal_Noodfonds_Hardinxveld.pdf

noodfondsen hebben vaak goede contacten met de hulpverlening, en weten dus wanneer er naar wie doorverwezen kan en moet worden als er verdere begeleiding nodig is.

Contact met lokale overheid

De Nederlandse overheid is in eerste instantie verantwoordelijk voor het plaatselijke armoedebeleid. Een kerkelijk noodfonds is aanvullend op deze voorzieningen en regelingen. De overheids-hulp komt namelijk niet altijd op tijd en is soms niet afdoende. Noodhulp kan gegeven worden in goed samenspel met de overheid. Hiervoor is goed contact met de lokale overheid erg belangrijk, bijvoorbeeld via de verantwoordelijke wethouder of de sociale dienst. De betrokken ambtenaren kunnen uitleg geven over de bestaande regelingen en de 'gaten' die hier soms in vallen. Ook kunnen ze aangeven wat de valkuilen zijn en wanneer financiële hulp ongewenst is of tot problemen kan leiden met uitkeringen. Een noodfonds kan mensen doorverwijzen naar de burgerlijke gemeente. Het gebeurt namelijk regelmatig dat er voorzieningen beschikbaar zijn waar mensen in armoede geen weet van hebben. Tegelijk blijft het voor noodfondsen een belangrijke uitdaging hoe dit contact met de burgerlijke gemeente wordt vormgegeven. Met wie leg je daar in eerste instantie contact? Welke mogelijkheden zijn er voor financiële ondersteuning vanuit de burgerlijke gemeente? Welke aandachtspunten en valkuilen zijn er dan? En op welke wijze kun je vanuit het noodfonds aan belangenbehartiging doen voor mensen in kwetsbare posities en knelpunten aan de orde stellen?

Vragen en dilemma's

Noodfondsen hebben te maken met veel verschillende vragen en dilemma's. Start je kleinschalig vanuit één of enkele kerken, of vanuit een grotere groep, zoals een diaconaal platform?

Is het nodig een stichting of een vereniging op te richten? Kunnen hulpvragers zich rechtstreeks melden of stel je als voorwaarde dat zij worden doorverwezen door de hulpverlening? Hoe maak je jezelf bekend als noodfonds? Maak je een website? Met welke organisaties ga je samenwerken, en op welke manier leg en onderhoud je contacten met verwijzers? Geef je giften of leningen, of verleen je ook materiële hulp? In hoeverre mag en kan je doorvragen naar de persoonlijke levenssituatie en het bestedingspatroon bij een hulpvraag? Hoe verkrijg je geld voor het noodfonds?

Begeleiding

Bent u actief in een (inter)kerkelijk noodfonds? Kerk in Actie wil graag leren van de ervaringen van bestaande noodfondsen, om zo andere noodfondsen beter van dienst te kunnen zijn. Ook biedt zij ondersteuning bij noodfondsen die al gestart zijn. Wilt u zich oriënteren op het starten van een nieuw noodfonds? Een groot aantal plaatselijke kerken heeft zich de afgelopen maanden bij Kerk in Actie gemeld voor informatie en advies. Kerk in Actie verwacht dat er dit en komend jaar 75 nieuwe noodfondsen zullen starten en is deze nieuwe noodfondsen graag van dienst met alle ervaring en kennis van bestaande noodfondsen. Kerk in Actie denkt graag mee over alle vragen en dilemma's die vanaf het begin aan de orde komen, en bespreekt wat in de eigen situatie het beste past.

Kerk in Actie krijgt voor de begeleidingsuren in de opbouw van nieuwe noodfondsen een subsidie van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. www.kerkinactie.nl/over-kerk-in-actie/onze-themas/armoede-in-nederland Meta Floor: m.floor@kerkinactie.nl of tel. 06-48809550

De samenleving verandert, de diaconie verandert mee

Carla van der Vlist is teamleider Kerk in Actie Binnenlands Diaconaat

Eind maart 2015 werd het onderzoek 'Dienen, Delen, Doen' gepresenteerd van de Federatie van Diaconieën en Kerk in Actie. Onderzocht werd de betekenis voor kerk en de samenleving van het werk van de diaconieën van de Protestantse Kerk in Nederland.

Het onderzoek laat opvallende trends in het diaconale werk van de Protestantse Kerk in Nederland zien. Ondanks dalende ledentallen en het sluiten van kerkgebouwen stijgen de uitgaven voor diaconale activiteiten én groeit het aantal vrijwilligers. Omgezet in euro's dragen de diaconieën van de Protestantse Kerk in Nederland een kwart miljard euro per jaar bij aan de samenleving. Als al het diaconale werk van alle kerkgenootschappen in Nederland zou worden opgeteld, kom je op een veelvoud van dat bedrag.

Conclusies

De resultaten maken zichtbaar dat de kerk beschikt over een vitaal kloppend diaconaal hart vanwege haar vele vrijwilligers die bereid zijn om veel te doen aan concrete nood vooral in hun directe omgeving. Het onderzoek is samengevat in zes hoofdconclusies. 1. De inzet en ambitie van diaconieën groeien. 2. Het diaconale werk wordt beïnvloed door de crisis en de nieuwe participatiesamenleving. 3. Diaconieën zijn goed voor ruim een kwart miljard euro aan bijdragen in geld en werkkraft. 4. Diaconieën zien het als hun taak om te

signaleren waar knelsituaties zijn en om dit met de overheid te bespreken. 5. De samenwerking tussen diaconieën en met overheid en organisaties is van toenemend belang. 6. Diakenen hebben een groot verantwoordelijkheidsgevoel en zijn mensgericht. Ze doen hun werk met plezier!

Beroep op diaconieën groeit

Het onderzoek 'Dienen, Delen, Doen' toont aan dat kerken meebewegen met ontwikkelingen in de maatschappij. Er wordt de laatste tijd een groter beroep op de diaconie gedaan, en die groei zal zich waarschijnlijk doorzetten.

Deze conclusie sluit aan bij het oecumenisch onderzoek *Armoede in Nederland 2013* waarin specifiek de diaconale hulp op terrein van armoede vanuit een brede groep van kerkgenootschappen onderzocht is. Veel inzet is gericht op praktische hulp aan mensen.

Plaatselijke kerkelijke gemeenschappen zitten in de haarvaten van de samenleving en hebben een unieke positie als bindmiddel tussen verschillende lagen van de maatschappij. Kerk is geen onderdeel van het professioneel systeem, maar vult gaten op in de samenleving. De kerk kan op een laagdrempelige manier hulp bieden, met oog voor de menselijke maat. Er kan vaak snel geschakeld worden terwijl er ook sprake is van langdurige betrokkenheid. De voorbeelden zijn talloos, denk aan bezoekwerk, maaltijdprojecten en inloophuizen.

Diaconale rol verschuift

De protestantse diaconieën geven aan dat ze zich meer willen richten op hun omgeving. Hiermee wordt een trend zichtbaar van een kerk die de luiken heeft open gezet. Veel kerkleden zijn als vrijwilliger betrokken bijvoorbeeld bij het werk van Stichting Present, SchuldHulpMaatje, werk onder vluchtelingen en voedselbanken. Deze initiatieven zijn of ontstaan vanuit kerken of vaak mede door hen mogelijk gemaakt en groeien nog steeds in omvang. Enkele cijfers: Present is in 70 plaatsen actief met ongeveer 29.000 vrijwilligers in 2014. In Nederland zijn momenteel bijna 160 Voedselbanken met 94.000 mensen die geholpen worden met hulp van zo'n 10.000 vrijwilligers. Schuldhulpmaatje is actief in ruim 60 plaatsen en heeft zo'n 1.350 maatjes opgeleid die duizenden mensen met schulden bijstaan.

De protestantse diaconieën geven aan dat ze verwachten dat hun diaconale inzet de komende jaren zal groeien, maar aarzelen ook of ze alle nieuwe taken aankunnen vanwege de opkomende participatiesamenleving. Ze vinden dat de overheid haar verantwoordelijkheid moet nemen. Verrassend is dat diaconieën de signalerende rol op de tweede plaats zetten als belangrijkste kerntaak. In die zin vindt een verschuiving plaats van uitvoerder zijn naar meer een coördinerende en signalerende rol. Nu er veel verandert op het gebied van zorg, omdat een groot deel van het zorgaanbod niet meer via het rijk, maar via gemeenten geregeld wordt, zoekt de kerk naar haar nieuwe rol. Bijvoorbeeld door het inzetten van zorgmaatjes, om mensen bij te staan voor wie alle verandering in de zorg een verschraving van het zorgaanbod betekend. Ook wil men meer aandacht gaan geven aan pleitbezorging, om op te komen voor mensen die niet de zorg krijgen die ze wel zouden moeten krijgen.

Samenwerking is van toenemend belang

Van de protestantse diaconieën werkt 90 procent lokaal samen. Meestal met andere kerkgenootschappen maar ook met maatschappelijke organisaties en de lokale overheid. De ervaring is wel dat de burgerlijke gemeente de diaconie niet altijd als een relevante partij ziet, zo blijkt ook uit dit onderzoek. Lokale overheden

blijken soms te huiverig om het diaconale werk van kerken financieel te ondersteunen of te faciliteren, ondanks de effectieve aanpak van armoede en eenzaamheid. Kerk in Actie heeft dit signaal inmiddels aangekaart bij staatssecretaris Klijnsma en het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Er is toegezegd dat het onder de aandacht gebracht zal worden bij de VNG en in contacten met lokale bestuurders en uitvoerders.

Diaconaat versterkt de kerkelijke missie

Het gebod van naastenliefde staat centraal in het diaconaat waarin uiting wordt gegeven aan de kerkelijke missie om er te zijn voor mensen, troost en aandacht te geven waar hoop verdwenen is en ze te helpen een nieuwe start te maken. Het onderzoek maakt zichtbaar hoe kerken door hun inzet midden in de samenleving staan en daardoor als betrokken gemeenschappen een relevante rol spelen. Daarbij gaat het naast het beschikbaar stellen van financiële middelen aan diaconale initiatieven vooral om de vele handen van vrijwilligers die 'om niet' de zieke bezoeken, de naakte kleden, de hongerige voeden, zich ontfemen om de vreemdeling, etc. Het onderzoek 'Dienen, Delen, Doen' is een momentopname van een passie die alle kerken en hun diaconale organen en stichtingen met elkaar delen. Een van de aanbevelingen in het onderzoek aan de kerkleiding is om deze passie de komende tijd de nodige ondersteuning te geven. Ds. Joost Schelling, predikant te Sliedrecht verwoordt dit als volgt "de kracht van de kerk is het zegenen van goede initiatieven".

Het onderzoek is gepresenteerd tijdens een bijzondere jaarvergadering van de Federatie van Diaconieën, vanwege haar 105-jarig bestaan.

Lees meer op www.federatie-diaconie.nl Het onderzoek is te vinden op www.kerkinactie.nl/diaconaalonderzoek. Er zijn downloads beschikbaar van de populaire versie 'Dienen, Delen, Doen' en een PowerPoint van het totale onderzoeksresultaat.

Genadebrood. De onstuitbare opmars van de voedselbank

Hub Crijns is directeur van landelijk bureau DISK

Peter Verschuren werkte in Groningen bij de sociale dienst en later als gemeenteraadslid en wethouder voor de SP en maakte de opkomst van de voedselbank mee. Is een voedselbank een mooie voorziening voor arme mensen of een stimulans voor de overheid om de ondersteuning van arme mensen verder in te perken?

Het pro en contra van de voedselbank

Verschuren volgt in dit boek het pro en contra van de voedselbank op de voet en interviewt alle betrokkenen: de voorzitter, de klanten, de oprichters, de sympathisanten, de politici, de gemeenten, de vereniging, de inkomensconsulent, de activist, onder wie de oprichters van de eerste voedselbank in Rotterdam, vrijwilligers, klanten, staatssecretaris Jetta Klijnsma, ambassadeur René Froger en Raf Janssen. Gaat het bij de voedselbank om noodzaak of liefdadigheid? Hoe gaat men in het buitenland met zoiets als de voedselbank om? Hij eindigt met de constatering "dat de worsteling blijft".

Cijfers over 2014

Begin van deze eeuw begon het echtpaar Sies in Rotterdam groenten en brood te brengen naar gezinnen die het financieel moeilijk hebben. Hun initiatief ontwikkelde zich in 2002 tot de eerste voedselbank in Nederland. Twaalf jaar later, in oktober 2014, meldde de landelijke organisatie Voedselbanken Nederland de toetreding van nummer 157, zijnde de

voedselbank van Raalte. Over het jaar 2014 schrijft Voedselbanken Nederland: "Gezamenlijk hielpen de 157 voedselbanken 94.000 mensen. Het aantal personen dat voedselhulp ontving, steeg daarmee met 11% ten opzichte van 2013. Het betreft een autonome groei; de toekenningscriteria om in aanmerking te komen voor een pakket werden niet verhoogd. Voedselbanken werken uitsluitend met vrijwilligers. Op dit moment staan 10.000 mensen klaar om de armsten in de maatschappij van noodhulp te voorzien. Meer dan de helft van de klanten is binnen een jaar weer weg. Ze zijn dan weer in staat om zelfstandig in hun eerste levensbehoefte te voorzien. Minder dan

een kwart maakt de maximale termijn van drie jaar vol. Uit de klantenanalyse blijkt ook dat ruim 40% van de gebruikers jonger is dan 18 jaar. Dat wil zeggen dat 37.600 kinderen voor hun voeding afhankelijk zijn van de voedselbank. 55% van de aanvragers van een voedselpakket is vrouw. 32% van de huishoudens die klant zijn, betreffen éénouder gezinnen. Alleen het segment alleenstaanden is groter: 40%."

De Groningse voorzitter Ulfert Molenhuis

Verschuren signaleert in de korte beschrijving van de ontwikkeling van de verzorgingsstaat hoe het denken over de uitkeringsrechtigde wijzigde in de loop der jaren. Van slachtoffers van o.a. economische of andere omstandigheden werden ze uiteindelijk gezien als kostenpost en uitvreter. Hij kan over de voedselbank schrijven vanuit eigen

ervaring. Ruim zeven maanden heeft hij als vrijwilliger gewerkt bij de voedselbank in Groningen.

Zo kan hij ook gemakkelijk in gesprek komen met Ulfert Molenhuis, sinds februari 2013 de voorzitter. De missie van Ulfert is om de voedselbank overbodig te maken, maar na enige maanden verlegt hij het doel van vijf naar tien jaar. "Armoede beheerst je hele geest, je hele leven. Je wordt volledig in beslag genomen door die nieuwe rekening, door de vraag wat je vanavond moet eten. Afspraken vergeet je, of je komt ze niet na. De bandbreedte van het functioneren van iemand die leeft in armoede is zo beperkt. Het gaat om overleven op de korte termijn. Mijn visie is dat we die bandbreedte kunnen vergroten door betere voedselpakketten en kleding te geven. Hoe minder mensen zich zorgen hoeven te maken over hun eten en kleding, hoe meer ze kunnen." Volgens Ulfert heeft het uitgangspunt van de bijstandswet dat ondersteuning voor mensen in nood geen gunst is maar een recht "niet geholpen om mensen uit de armoede te houden. En ik zie grote negatieve effecten van de individualisering die in de jaren zeventig is begonnen."

Activist Raf Janssen

Raf Janssen is decennialang een van de drijvende krachten in de anti-armoedebeweging. Hij is secretaris van de Sociale Alliantie en wethouder sociale zaken van de gemeente Peel en Maas. Hij is mede-auteur van het boek *Armoe de baas?* uit 2008. Volgens Raf Janssen is de samenleving grondig veranderd tussen 1970 en nu. "In de jaren zeventig was de staat de regisseur van het economisch beleid. Dat werd ook geaccepteerd door werkgevers en werknemers. We moeten de markt temmen, heette het toen. En iedereen, tot en met de VVD, was het daarmee eens. Nu is de overheid geen regisseur meer, maar een dienstknecht van de markt en heeft ze niet langer de positie om de sociale verworvenheden overeind te houden. Als je je hoop vestigt op de overheid, vraag je om ingrijpen van degene die dat niet meer kan." "In de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw waren we bezig de samenleving te verbeteren.

Nu zijn we bezig de mensen te verbeteren, dat wil zeggen, ze zo te maken dat ze functioneren in een systeem dat allermindst sociaal is. Het emancipatiestreven, het streven naar vooruitgang, is geïndividualiseerd.... We kunnen niet terug naar vroeger. Je kunt de geschiedenis niet uitvlaken. Beter is om de verworvenheden van die vermaledijde individualisering mee te nemen naar het nieuwe tijdperk." Zo zijn de voedselbanken het symbool geworden van allerlei dubbelheden. "Het is zowel terug naar de caritas, als een nieuwe vorm van solidariteit. Het streven is ze overbodig te maken, maar ze ontwikkelen zich tot een steeds groter bedrijf; ze zijn een vermaledijde instelling, maar wel eentje met ook positieve kanten: het tegengaan van verspilling, de voedseltuinen die in steeds meer steden rond de voedselbank aangelegd worden waar mensen zelf groenten telen, de contacten die voedselbanken hebben met mensen die het vertrouwen in officiële instanties verloren hebben. En ook de ontmoetingsfunctie: het is een plek waar klanten sociale contacten kunnen opdoen."

Een prettig lezend en informatief boek

Genadebrood is het eerste boek met een breed overzicht van voor- en nadelen van de voedselbank en schetst de geschiedenis van de opkomst van de voedselbanken in Nederland. Het onderwerp zal de komende tijd actueel blijven. Bij het grote publiek is niet veel bekend over hoe het er echt aan toe gaat bij een voedselbank: dit boek geeft alle feiten. Ook bevat het boek een fotoreportage over de dagelijkse gang van zaken binnen een voedselbank.

Peter Verschuren, *Genadebrood. De onstuitbare opmars van de voedselbank*; ISBN 97890 5452 2973, 140 pagina's, geïllustreerd, € 13,90. De opbrengsten zijn geheel voor de voedselbanken.
www.uitgeverijpassage.nl
Bestellen: <https://m.bol.com/nl/p/genadebrood/9200000036370978/>
www.voedselbankennederland.nl

Wat als de kerk sluit?

Perspectiefvol kerkenplan dekenaat Heerlen

Hub Vossen is medewerker Dienst Kerk en Samenleving bisdom Roermond

Net als in andere bisdommen stelt men zich ook in het bisdom Roermond de vraag hoe het verder gaat met onze kerken. Ook in Limburg worden nu al kerken aan de eredienst onttrokken en gesloten.

Mgr. Wiertz heeft in 2014 in een brief uitdrukkelijk aangegeven hoe hij kijkt naar sluiting van kerken. Hij benadrukt dat er in Limburg in dorpen in principe geen kerken gesloten worden. In de steden gebeurt dit alleen als de omstandigheden daar, na uitvoerig onderzoek, aanleiding toe geven. De bisschop pleit voor maatwerk en niet voor masterplannen. Hij heeft hoop voor de toekomst van de parochies op langere termijn. "We moeten nu niet de moed verliezen, we moeten zuinig zijn op onze kerkgebouwen. Na grondig onderzoek van de plaatselijke situatie zal in parochies keuzes gemaakt moeten worden. Daarbij moeten we ons niet laten leiden door louter financieel-economische beweegredenen. Als Kerk horen wij in de hele samenleving present te zijn en dus ook in de randen van de steden. Juist daar waar de sociale cohesie uit de samenleving dreigt te verdwijnen, horen we als Kerk tussen de mensen aanwezig te zijn. Of daar een kerkgebouw bij hoort of niet, moet steeds van situatie tot situatie bekeken worden."

Pilot in dekenaat Heerlen

Het dekenaat Heerlen heeft, als pilot in het bisdom Roermond, een beleidsmatige visie ontwikkeld op het kerkenbestand. In 'Dekenaar Kerkenplan, perspectief voor kerken in het dekenaat Heerlen' probeert men inzicht te geven in de problematiek van secularisatie en het toenemend overschot aan kerkgebouwen. Het lijvige boek is een verslag van de per parochie verzamelde en geanalyseerde gegevens. Ook geeft men aan dat

het een globale verkenning is met richtinggevend advies. Per cluster/parochie is een scan gemaakt van de sterke en zwakke punten, van kansen en problemen. Zo heeft men per cluster/parochie gekeken naar de maatschappelijke, sociaal-culturele, demografische en economische ontwikkelingen. Uit het onderzoek komen de kernkwaliteiten van de verschillende parochies naar voren en worden ze benoemd. Deze zijn meteen ook de belangrijkste randvoorwaarden om te komen tot een goed perspectief voor de toekomst van parochies en hun kerkgebouwen.

Samenwerking in diversiteit

In de stedelijke agglomeratie van Parkstad zijn grote verschillen tussen de parochies. Parochies met een eigen geschiedenis en traditie. In de gevormde clusters/federaties werken die parochies nu samen. De onderzoekers geven aan om deze diversiteit als een fundament te zien waarop gewerkt moet worden aan de toekomst van vitale en sociale geloofsgemeenschappen. De onderzoekers geven aan dat, hoewel ze spreken over kerkgebouwen, het in eerste instantie draait om mensen. Mensen die een band hebben met een kerkgebouw, mensen die zich willen inzetten voor hun leefomgeving. Mensen die kiezen voor een duurzame, sociale en vitale gemeenschap. In een kritische noot wordt uitdrukkelijk opgemerkt dat deze kernkwaliteit in Zuidoost Limburg zwaar onder druk staat door de grootschalige ontwikkelingen op m.n. lokaal en regionaal niveau. Vervolgens stellen krimp, werkloosheid, leegstand, verval en verpaupering de kernkwaliteiten van de diverse parochies behoorlijk op de proef. Het gebruiken, medegebruiken en herbestemmen van kerkgebouwen bieden ook mogelijkheden en nieuwe kansen voor lokale activiteiten en kleinschalige nieuwe

initiatieven, die aansluiten bij de kernkwaliteiten van mensen zelf. Juist daarom is het zo waardevol om kerkgebouwen te behouden en te blijven gebruiken als 'bakken in een woelige zee', als natuurlijke plekken van samenkomst. Als bastions van materiële en immateriële kwaliteit.

Hernieuwend pastoraal en diaconaal perspectief

In het boek concludeert men dat kerkbesturen keuzes dienen te maken vanuit een hernieuwd pastoraal en diaconaal perspectief, waarbij gekeken moet en mag worden naar samenstelling van wijken, lokale sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen. Zo zullen scenario's ontwikkeld moeten worden die een perspectief schetsen en rekening houden met het behoud van een duurzaam kerkenbestand, dat bijdraagt aan een kwalitatief aantrekkelijke leefomgeving in wijken en uiteindelijk ook in het dekenaat. In de parochiële clusters/federaties zal in de komende jaren hard gewerkt worden aan deze nieuwe toekomst. Het rapport reikt een visie aan om aan de slag te gaan. In Limburg doet zich in dorpen en plattelandsgebieden een eigen situatie voor. Hier wil de bisschop de kerkelijke aanwezigheid in stand houden. Hij schrijft in zijn brief: "Niet voor niets spreken we van 'kerkdorpen'. De kerktoeren vormt een oriëntatiepunt. Niet alleen fysiek, maar ook als verwijzing naar de heilige plek waar Gods nabijheid bij mensen wordt beleefd. Ik ben er zeker van dat het sluiten en mogelijk slopen van het (vaak enige) kerkgebouw in een dorpsgemeenschap desastreuze gevolgen zou hebben..." Vandaar dat in dorpen ook ingezet wordt om geen kerken te sluiten. Dit betekent dat er stevig gewerkt moet worden aan de herbesteding van kerken. In samenwerking met VKKL (Vereniging van Kleine Kernen in Limburg) is enige tijd geleden een plan opgesteld. Samen is gewerkt aan een plan voor visievorming en herbesteding (met of zonder behoud van religieuze functie) van kerken in de dorpen van Limburg. Er ligt nu een nota, met een stappenplan.

Stappenplan

Vanuit dit stappenplan wordt momenteel in Noord Limburg op verschillende plaatsen gewerkt. In eerste instantie met het creëren van bewustwording onder de mensen. Een volgende stap voor alle mensen en organisaties is vervolgens helder formuleren wat je rol en betekenis voor een dorp, kerkgemeenschap is. Samen hierover nadenken is ook voor de parochie in een dorp belangrijk. Vervolgens zul je samen op zoek gaan naar een gezamenlijk belang. Je inventariseert welke functies in een dorp, zowel sociaal als fysiek, nodig zijn om de leefbaarheid van het dorp te behouden en te bevorderen. Vanuit al deze gegevens kun je een gezamenlijke visie ontwikkelen, waarbij ook gekeken wordt naar de rol van de kerk en/of het kerkgebouw in het dorp. Dan kan de vraag komen hoe en in welke vorm de kerk een rol kan blijven spelen. In Noord Limburg zijn dorpsgemeenschappen op een aantal plekken op

pad gegaan en komen verrassende nieuwe initiatieven te voorschijn. Initiatieven waarin de kerk een nieuwe en eigentijdse plek krijgt in de gemeenschap, maar waar ook uitdrukkelijk de eigen, liturgische en sacrale, plek behouden blijft. Toekomstbestendig en financieel goed onderhouden. Daarbij blijft de kerk het middelpunt van een dorp, maar krijgt het gebouw, naast de religieuze, ook een eigen nieuwe sociale en maatschappelijke betekenis in een dorpsgemeenschap waar vaak alle andere voorzieningen verdwenen zijn.

Martine van Lier en Paul Schümanns, 'Dekenaar kerkenplan. Perspectief voor kerken in het dekenaat Heerlen', WalasConcepts en Dekenaar Heerlen, Heerlen 2014, 382 pag. www.dekenaalkerkenplan.nl Het boek is hier digitaal verkrijgbaar met een sticker voor de cd opdruk.

Agenda & weetjes

& Landelijk bureau DISK is verhuisd en het LKDB verhuisde mee. Per 1 april 2015 is het adres: Emmalein 15, 5211 VZ 's-Hertogenbosch. E-mailadressen en telefoon blijven hetzelfde. Op dit adres gaan na 1 juli 2015 ook de Vincentiusvereniging 's-Hertogenbosch en de Vincentiusvereniging Nederland hun bureau inrichten.

& De CSLK bundel 'Sociaal opdrachtgeverschap. Op zoek naar bouwstenen voor een menselijke participatiemaatschappij' is recent verschenen. De bundel bevat de inleidingen van de studiemiddag van vrijdagmiddag 7 november 2014 over Sociaal Opdrachtgeverschap en Sociaal Ondernemen. Daarnaast is de brief 'Hebben wij iets met elkaar?' van Mgr. De Korte, referent voor Kerk en Samenleving toegevoegd. De prijs van de bundel met 120 pag. is € 9,95. De verzendkosten zijn € 2,24. Zodra het bedrag is ontvangen op IBAN bankrekeningnummer: NL89 INGB 0004 9863 52 t.n.v. Centrum voor de Sociale Leer van de Kerk (CSLK), Vogelenzang, o.v.v. Bundel 'Sociaal Opdrachtgeverschap', krijgt u het boekje toegezonden.

& Vanaf februari 2015 zijn Cordaid en Tientjes Academie Breda met het tweejarige project 'Social Lab voor coöperatief scharrelondernemerschap' gestart. Het doel is om op landelijk niveau kennis, ervaringen en concrete handreikingen beschikbaar te maken over coöperatief scharrelondernemerschap. Een scharrelcoöperatie is een oplossing voor mensen die vanuit een bijstandsuitkering willen ondernemen, maar voor wie de stap om op eigen kracht een fulltime onderneming te starten te groot is. Bij coöperatief scharrelondernemen gaan mensen parttime met behoud van uitkering aan het werk om hun eigen bedrijf op te bouwen onder de vleugels van een coöperatie. Zij versterken elkaar en vangen samen tegenslagen

op. De deelnemers richten zich op datgene waar ze goed in zijn, de coöperatie helpt hen met overkoepelende zaken als administratie, inkoop en huisvesting. De basis van het project is het opzetten van een 'Social Lab' waarbinnen kennis wordt opgedaan en getoetst op vier praktijklocaties. Op deze zogenaamde broedplaatsen zijn scharrelondernemers in samenwerking met gemeenten en andere lokale stakeholders bezig met het opzetten en/of runnen van een coöperatie. Er zijn twee locaties waar al een scharrelondernemerscoöperatie actief is: Breda en Venlo. Daarnaast worden twee locaties geworven. Via een bezoekprogramma - dat medio 2015 van start gaat - kunnen geïnteresseerden ervaren hoe een coöperatie in de praktijk werkt. Het project is mede tot stand gekomen dankzij een bijdrage van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Heeft u interesse om in aanmerking te komen als broedplaats of wilt u meer informatie over het bezoekprogramma? Neem dan contact op met Kristel Ashra: kristel.ashra@cordaid.nl of Erna Smeekens: tientjesacademie@gmail.com.

& Per 1 februari 2015 start binnen het bisdom Breda een diaconaal project om mensen en gemeenschappen die te maken krijgen met massaontslag te ondersteunen. Vanuit de sociale leer van de Kerk is arbeid een menselijke activiteit die van belang is voor het levensonderhoud, voor de ontplooiing van de persoon en zijn of haar talenten, en voor het onderhouden van een netwerk van relaties tot opbouw van de samenleving. Dat geldt voor betaalde én onbetaalde arbeid. Onbetaalde arbeid is evenzeer van belang vanuit de vraag: wat kan ik betekenen voor een ander? Het project 'Uitzicht door inzet' richt zich op mensen die geen nieuw werk vinden. Het wil hen (parochiaan of niet) actief betrekken in activiteiten met en voor anderen. Daarbij wordt gezocht naar samenwer-

king binnen de lokale parochie en worden de activiteiten samen met parochianen ontwikkeld. Door actieve inzet voor een ander wordt gewerkt aan nieuw perspectief. Het project richt zich op Bergen op Zoom en Zeeuws-Vlaanderen. Pastoraal werker Ad van Loveren voert dit project uit vanuit het Sint Franciscuscentrum, het centrum voor diaconale actie, vorming en geloofsverdieping in het bisdom Breda.

& SchuldHulpMaatje Nederland heeft in maart het rapport 'Verborgene leed. Een literatuurstudie over financiën van Nederlandse huishoudens, schuldhulpverlening en schuldpreventie' gepresenteerd. Het boek brengt de financiële positie van Nederlandse huishoudens in kaart, maar ook de wijze waarop Nederlanders zelf hun financiële positie ervaren en hoe zij daarmee omgaan. De auteur doet aanbevelingen voor een mogelijke aanpak van vroegsignalering en preventie om zo de groeiende schuldenproblematiek een halt toe te roepen. Uiteraard put het daarbij uit de ervaringen van SchuldHulpMaatje. Een van de constatering in het rapport is dat spreken over geld het laatste taboe is in Nederland. Wanneer mensen eerder over hun financiële problemen zouden spreken en om hulp vragen, nam het aantal problematische schulden beslist af. SchuldHulpMaatje wil met haar specifieke SchuldHulpMaatje aanpak een bijdrage leveren aan het doorbreken van dit taboe. Het rapport is in opdracht van de Vereniging SchuldHulpMaatje Nederland geschreven door Gerrit Kadijk van ISOFA (SchuldHulpMaatje Delft). Downloaden kan op: http://www.uitdeschulden.nl/downloads/s5b_2156619_SHM_Brochure_Verborgen_Leed.pdf

& Het materiaal voor viering en gesprek voor biddag, zondag van de arbeid en dankdag 2015 is in januari verschenen als het katern 'Participatie in werk', bijgevoegd

bij het tijdschrift 'Oecumenisch Bulletin' 2015-1 van de Raad van Kerken in Nederland. Het thema 'Participatie in werk' is gekozen in verband met de nasleep van de economische crisis met een behoorlijk hoge werkloosheid. Een opvallend fenomeen is ook de toename van een flexibele participatie in werk. De term 'participatie' refereert ook aan de 'participatie-samenleving' en aan de 'Participatiewet' die in januari 2015 van kracht wordt. Het materiaal is te downloaden: <http://www.raadvankerken.nl/fman/6245.pdf>.

& Het Bisdom Haarlem-Amsterdam organiseert ieder jaar begin november een Diaconaal Weekend voor parochies en Caritas instellingen. Dit jaar valt het Diaconale Weekend op 7 en 8 november en het thema gaat in op het gebied van de zorg. Op het gebied van de caritas zijn vijf uitdagingen geformuleerd. Wat voor bijdrage willen en kunnen wij leveren aan een zorgzame samenleving, een duurzame wereld, rechtvaardige verhoudingen, mensen die betrokken willen zijn en dienstbaar of diaconaal? Er is een informatiebrochure 'Diocesaan Diaconaal Weekend 7 en 8 november 2015 Bisdom Haarlem-Amsterdam' gemaakt. De informatie in deze brochure wil inspireren en informatie aanreiken. Download het boekje op: http://www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl/docs/2015/20151107_diaconaal_weekend.pdf

& De Diocesane Caritas Instelling van het bisdom Rotterdam brengt de DVD 'Geraakt door armoede' uit ter afsluiting van haar project 'De armoedebestrijders'. In 17 minuten spreekt Roderick Vonhögen met vier kerkelijke vrijwilligers, die zich met hart en ziel inzetten voor mensen die leven in armoede. De film bekijken kan ook op: www.youtube.com/watch?v=tuKSNsd9mw&feature=youtu.be

Cordaid armoede in Nederland

Armoede tegengaan met ondernemerschap

Cordaid Bond Zonder Naam richt zich op het duurzaam tegengaan van armoede en sociale uitsluiting. Daarom helpt de Bond mensen met lage inkomens om samen kleinschalige, vernieuwende initiatieven op te zetten voor sociaal ondernemerschap. Door samen te ondernemen, bijvoorbeeld door als coöperatie een wijkrestaurant, werkplaats of versmarkt te runnen, kunnen zij hun inkomsten verhogen of hun kosten verlagen. De Bond stimuleert dat de buurt actief betrokken is bij de coöperaties en dat de coöperaties op hun beurt bijdragen aan de leefbaarheid in hun eigen wijk of stad.

Donateurs voor het LKDB

Het LKDB zoekt voor de site www.rkdiaconie.nl donateurs. Het opzetten en bijhouden van deze digitale ontmoetingsplek kost geld. We zijn geholpen met elke bijdrage, klein of groot. Uw financiële gift maakt de instandhouding van deze diaconale website mogelijk. Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad (LKDB), Kamer van Koophandel 41183443, Bankrekening NL37 INGB 0000 1714 32, ten name van Beheerstichting LKDB, onder vermelding van "Gift Diaconale Alliantie".

Cordaid Bond Zonder naam

Cordaid Bond Zonder Naam ondersteunt in Nederland coöperatief sociaal ondernemerschap van mensen met lage inkomens. Daarnaast kent de Bond een Noodfonds voor eenmalige financiële hulp aan mensen die buiten hun schuld in de problemen zijn geraakt.

Donateur worden

Wilt u meehelpen om armoede duurzaam te bestrijden? Word dan donateur: Giro 1500 t.n.v. Cordaid Bond Zonder Naam Den Haag. Met uw steun ondersteunen we coöperaties van mensen die via ondernemerschap hun positie willen verbeteren en helpen we mensen die buiten hun schuld in de problemen zijn geraakt met een eenmalige bijdrage.

Meer weten?

I: www.cordaidbondzondernaam.nl

E: info@cordaidbondzondernaam.nl

T: 070-3136220

Abonneer u op *Diakonie & Parochie*

Werf nieuwe lezers bij uw collega's in de diaconale werkgroep of Caritas bestuur. De kosten voor de jaargang 2015 bedragen € 22,50, inclusief portokosten. Na opgave ontvangt u de resterende nummers van de jaargang thuisgestuurd. Voor dat bedrag heeft u een praktisch diaconaal vaktijdschrift, waardoor u op de hoogte blijft van de ontwikkelingen op het katholieke diaconale terrein. Mail uw volledige adresgegevens naar administratie@rkdiaconie.nl

Diakonie & Parochie

Wat is dit voor een tijdschrift?

Onder *Diaconie* verstaan we:

“Het handelen vanuit en door kerken en andere door het evangelie geïnspireerde groepen en bewegingen dat gericht is op het voorkómen, opheffen, verminderen dan wel mee uithouden van lijden en maatschappelijke nood van individuen en van groepen mensen en op het scheppen van rechtvaardige verhoudingen in kerk en samenleving.” (Crijns H., e.a., *Barmhartigheid en gerechtigheid*, 2004, pag. 392).

Diakonie & Parochie is een uitgave van het Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad, een werkgroep van de diaconale dienstverleners uit de bisdommen en enkele landelijke katholieke diaconale organisaties. Het Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad vormt ook de redactieraad. Het tijdschrift verschijnt vier keer per jaar.

Abonnementsprijs € 22,50; losse nummers: € 5,00 excl. porto.

ADRESWIJZIGING na 1 april 2015:

LKDB, Emmaplein 15, 5211 VZ 's-Hertogenbosch,
e-mail: administratie@rkdiaconie.nl
tel. 073-6128201

Voor abonnementen en bestellingen:

E-mail met opgave van alle adresgegevens: administratie@rkdiaconie.nl

Abonnementen worden automatisch verlengd, tenzij schriftelijk wordt opgezegd voor 1 november van elk jaar.

Het tijdschrift werkt nauw samen met de site van de Diaconale Alliantie www.rkdiaconie.nl

Kijk voor meer diaconale voorbeelden en meer diaconale spiritualiteit op deze site. Doe er zelf aan mee.

Vraag een inlogcode aan. Bezoek www.rkdiaconie.nl

Colofon

Aan dit nummer van *Diakonie & Parochie* werkten mee: Mariëlle Beusmans, Walther Burgering, Thijs Caspers, Hub Crijns, Meta Floor, Christian Jongeneel, Henk van der Honing, Pieter Kohnen, Jan Maasen, Hub Vossen, Erik Sengers, Carla van der Vlist.

Eindredactie: Hub Crijns.

Foto omslag: Hub Crijns.

Redactie en uitgever: LKDB, 's-Hertogenbosch.

Opmaak: Hans van Eck (Impressio Communicatie)

Druk: Drukkerij De gebroeders Roggeband Breda.

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen uit dit tijdschrift wordt op prijs gesteld, mits de bron wordt vermeld.

Voor overname van foto's, gedichten en cartoons neemt u contact op met de eindredacteur: crijns@ziggo.nl

ISSN 0922-9647

Meditatief

Gebed van Franciscus

Heer, maak mij een instrument van uw vrede.
Waar haat het hart verscheurt,
laat mij liefde brengen.
Waar wordt beschuldigd,
laat mij vergeving schenken.
Waar verdeeldheid mensen van elkaar vervreemdt,
laat mij eenheid stichten.
Waar twijfel knaagt,
laat me geloof brengen.
Waar dwaling heerst,
laat me waarheid uitdragen.
Waar wanhoop tot vertwijfeling voert,
laat hoop doen herleven.
Waar droefenis neerslachtig maakt,
laat me vreugde brengen.
Waar duisternis het zicht beneemt,
laat me licht ontsteken.

Maak dat wij niet zozeer zoeken
om getroost te worden,
als wel om te troosten.
Om begrepen te worden
als wel om te begrijpen.
Om bemind te worden
als wel om te beminnen.

Want wij ontvangen door te geven.
Wij vinden door onszelf te verliezen.
Wij krijgen vergeving door vergeving te schenken
en wij worden tot eeuwig leven geboren
door te sterven.

Amen.

St. Franciscus van Assisi
(1182-1226)